VILÁG PROLETÁRJAI, EGYESÜLJETEK!

KÖZGAZDÁSZ

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXI. ÉVFOLYAM, 20. SZÁM ÁRA 1,20 FT 1979. NOVEMBER 29.

KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM 1979 DEC -4

Olimpiai előzetes

Hogy mi lesz az olimpián? Erről hallgatott színes előadást a közönség

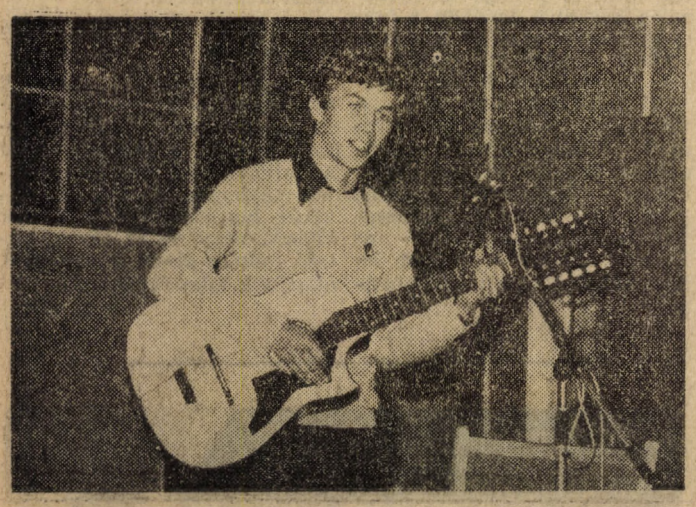

Nemzetközi dalokkal szórakoztatta a közönséget Réczey Imre

A Szovjet–Magyar Baráti Társaság és egyetemünk orosz nyelvi tanszéke közös rendezésében vidám, zenés olimpiai műsorra került sor november 13-án a Makarenkó utcai kollégium színháztermében. A műsort a külgazdasági szak másod-, harmad-, negyedévfolyamos hallgatói adták. Mint a bevezetőből megtudhattuk, régi hagyomány, hogy az első félév vége felé orosz nyelvű műsoros estet rendeznek. A változatos műsor első jelszava ez volt: Tornázzunk együtt! És hogy erre mindenki kedvet kapjon, a másodévesek vidám csoportja mutatott be tornamutatványokat. Ezután dialógusokból megtudtuk, hogyan készülnek a sportolók az olimpiára, hogy az Olimpiai táborban fognak lakni, és képet kaptunk egy Moszkva környéki Olimpiai sporttábor életéről. Hallgattunk egy monodrámát, láthattunk egy olimpiai éttermi jelenetet, souvenir-bemutatót, táncszámokat. A műsorban többször a színpadra lépett az Alamizsna együttes, vidám orosz, majd a műsor végén nemzetközi dalokkal szórakoztatták a nagyszámú közönséget. A műsor után egy húszperces dokumentumfilmet vetítettek az olimpiáról.

A jól sikerült délutánért köszönetet mondunk Bereczki Gábornénak, a műsor vezetőjének.

Geszti Margit

Keringőt forgatag a jól sikerült gólyabálon (Fotó: Fáth Péter)

Az elmúlt félév vizsgatapasztalatai

Alig egy-két héttel a vizsgaidőszak megkezdése előtt talán nem teljesen indokolatlan felelevenítení egy korábban elhangzott rektori tanácskozásnak a megállapításait, az elmúlt félév (1978/79. II. félév) vizsgatapasztalatairól. A karok dékánjai rövid összefoglalót terjesztettek a tanács elé.

Az általános közgazdasági kar nappali tagozatának első évfolyamán lényegesen kevesebb volt azoknak a hallgatóknak a száma, akik a félévi munkájuk alapján nem kaptak aláírást, mint az elmúlt évben. A *gazdaságtörténeti* vizsga érdemjegyei nagy szóródást mutattak a vizsgáztatók személyét illetően (szubjektív az elbírálás). Ennél a tárgynál és a *gazdaságföldrajznál* is visszatérő probléma a középiskolai ismeretek hiánya. Az *emeltszintű matematika* oktatásban (valószínűség elmélet) résztvevők száma — az első félévhez képest — közel felére csökkent; viszont így az átlageredményük 4,00. A dékánhelyettes véleménye szerint, mind az orosz, mind a nyugati nyelveknél igen nagy különbség van az órák intenzitásában, a követelményekben, a tanárok személyétől függően. A felsőbb évfolyamon nincsenek különösebb problémák.

Esti- levelező tagozaton az utóbbi időben több ízben merült fel a kar vezetőség részéről a munka melletti képzés érdemi felülvizsgálásának és javításának igénye. *Politikai gazdaságtanból* és *filozófiából* a kötelező irodalom ismeretének szinte teljes hiánya tapasztalható e tagozat hallgatói körében. *Világgazdaságtanból* a korábbi éveknél is nagyobb problémát jelentett a diákok rendkívül polarizált tudásanyaga. Nagy volt az elégtelenek aránya *fortranból*. Legelgondolkodtatóbb a *pénzügy tanszék* megállapítása, miszerint egyes szaktárgyaiból szembetűnően gyenge eredményt produkáltak az esti hallgatók. (*Pénzforgalom és hitel:* 1,87; *pénzügytan* szigorlat 2,36 az átlag: az utóbbiból az elégtelen vizsgák aránya 28,6 százalék volt.)

Csáki Csaba ipar kari dékán tájékoztatója szerint a legnagyobb bukási arány nappali-esti-levelező tagozaton egyaránt *politikai gazdaságtanból* (szigorlat), valamint *fortranból* volt. *Általános statisztikából* a nappali tagozaton a hallgatók felkészültsége alatta maradt az előző éveknek. A tanszék javasolta, hogy a jövőben a rektori engedélyek elbírálásánál a gyakorlatvezetők véleményét is vegyék figyelembe, mert év közi tanulmányi fegyelem esetén nem tartják indokoltnak, hogy a hallgatók ilyen kedvezményben részesüljenek. *Az ipargazdaságtan tanszék* az esti hallgatóknál a szemináriumi foglalkozások bevezetését hasznosnak tartja, segítette a hallgatók jobb felkészülését. A legkedvezőtlenebb képet a levelező hallgatók eredményei mutatják. A mérnök közgazdász hallgatóknál problémát jelent a gyakorlat hiánya, példamegoldások, modellek területén vannak nehézségeik a hallgatóknak. Általános ismeretszintjük azonban kedvezőbb a többi hallgatóénál. A *termelés technika alapja* című alaptárgyból a vizsgaeredmények szóródást mutatnak. Az átlageredmények rosszabbak, mint az előző években, noha a bukások száma lényegesen csökkent.

A kereskedelmi karon javult a tanulmányi fegyelem, az elmúlt félévhez viszonyítva.

Noha a nappali tagozaton a II. és a III. évfolyam átlageredménye a kar mindhárom szakán mintegy 0,2-del romlott, a IV. évfolyamos hallgatók átlageredményei viszont javultak, különösen a külgazdasági szakon. Ebben szerepet játszott az államvizsgák közelsége, a blokk záróvizsgák első alkalommal történő lebonyolítása a kiforratlan előzményekkel együtt.

A kar nappali tagozatos hallgatóinak összesített átlageredménye nem tér el a korábbi évektől, változatlanul 3,7.

A II. évfolyamon született a nappali tagozatos hallgatók utóvizsgáinak mintegy kétharmad része. A *matematikából* és *statisztikából* elért kedvezőtlen átlageredményekhez a *politikai gazdaságtan* 3,00 alatti átlaga is társult. A karon a II. évfolyam 180 hallgatója közül mindössze nyolcan értek el jeles eredményt. A III. évfolyamon a *népgazdaság tervezése*, a *közgazdasági elméletek története* kedvező vizsgaeredménnyel zárult, miközben a *külgazdasági szakon* a *külkereskedelem gazdaságtana*, az *áruforgalmi szakon* a *piacszervezés*, a *piackutatás* tárgy eredményei a szak átlaga alatt maradtak. Az utóvizsgák száma minimális volt, de alacsony a kiemelkedő teljesítményt elérő hallgatók részaránya is. A 185 hallgató közül 14-en értek el jeles átlageredményt.

A nappali IV. évfolyamos hallgatók számára a blokk záróvizsgája jelentette a legnagyobb tehertételt. A záróvizsgák a szakok átlagai alatt maradtak. Az áruforgalmi szakon a *világgazdaságtan* tárgyból, a külgazdasági szakon a *nemzetközi pénzügyekből* elért gyengébb eredmények hátterében (3,2, 3.4) a hallgatók nem kielégítő felkészültsége mutatható ki.

Az esti tagozat I. és II. évfolyamán kismértékben javultak az átlageredmények, bár az utóvizsgák száma valamelyest nőtt, különösen fortranból. I—II. évfolyamon úgyszólván minden hallgatóra jut egy-egy utóvizsga, ez a tagozat összes hallgatói utóvizsgáinak mintegy kétharmadát teszi ki.

A levelező-kiegészítő tagoza-

(Folytatás az 5. oldalon)

Mi lett belőled...?

Okleveles közgazdász. Ez most már egészen biztos annál, aki november 26-án ünnepélyes keretek között vette át diplomáját. Volt olyan, aki érettségi után nem tudta pontosan mihez is kezdjen, de egyben biztos volt, szeretne továbbtanulni. Így esett hát a választása az MKKE-re. Innen rengeteg lehetőség van arra, hogy mindenki megtalálja azt a helyet, ahol aztán szívesen dolgozna, jól érezné magát. Ez többé-kevésbé sikerült is mindenkinek.

Simon Ákos már újságíró-gyakornok, a Heti Világgazdaságnál. Nem annak készült, még az egyetemi évek alatt is szociológiával foglalkozott a legszívesebben. Na de aztán jöttek az ismerősök, jó barátok, némi rábeszéléssel erre a pályára irányították.

— Most már elképzelni sem tudnék jobbat magamnak. Teljes szabadságom van, arról írok, amiről akarok, a lényeg az, hogy a folyóirat laikusoknak szól. Ezt az egy szempontot kell figyelembe vennem.

Nagyon jól érzi magát. Fiatalok között dolgozik, olyanokkal, akik néhány évvel ezelőtt szintén kezdők voltak, és tudják jól, hogy hol kell a segítség. De Ákos is bátran fordul hozzájuk problémájával. Diplomamunkájának megírásához is nagyon sok segítséget kapott tőlük. Egy tim alakult, akik az anyaggyűjtés feladatát érezték magukénak, s ezt hibátlanul teljesítették is. Annak átgondolása, megírása természetesen Ákosé maradt.

— Milyen cikkeket írtál az elmúlt időben?

— Két nagyobb témához nyúltam eddig. Az egyik a nyugat-európai acélipar válsága, ezt már le is közölték. Most Thatcher asszony reprivalizálásáról fogok írni.

Az ismeretlenség ténye két helyről vette körül. Először a munkahelyén, az idegen környezetben, másodszor, alig egyhónapos gyermekének apa szerepébe kellett beletanulnia.

Pál Kata vörös diplomával végezte el az egyetemet. Szülei szintén közgazdászok, így sok segítséget kapott otthonról.

— Elsőben már egy fontos dologra hívták fel a figyelmem „a szakma komplex, semmi fölött nem szabad átsiklani." Ehhez tartottam magam, talán azért is sikerült minden ilyen jól. A tárgyakat mélyebben akartam fölfogni, nem úgy, mint bevágandó szöveget. Jelenleg a Videoton Számítástechnikai Gyárának Fejlesztési Intézetében dolgozom. Ezen belül a műszaki-gazdasági koordinációs osztályon. Feladatunk közvetítő szerep a műszaki-fejlesztés, termelés és értékesítés között.

— Te milyen feladatokat kaptál már az elmúlt időben?

— Az osztályvezetővel együtt a termék szerkezetének értékelését végeztük el, 1971-től 83-ig terjedő időszakra, kutató-fejlesztő munka hatékonyságának elemzését csináltam, s a termék gazdaságossági számításaiból kiindulva javaslatot tettünk a gyár VI. ötéves tervére. Nagyon jó főnököm van, szakmailag, emberileg sikerült kiváló környezetbe kerülnöm. S ami a legfontosabb, elismerik a munkámat, úgy érzem, megbecsülnek.

December 3-án Pozsonyban a KGST-országok számítástechnikai gyártással foglalkozó szervei egy nemzetközi tanácskozáson vesznek részt. Az összejövetel célja az új termék műszaki értékelése és tőkés analógiájának meghatározása lesz. A Videotont Kata fogja képviselni.

Simon Zoltán agrár szakos hallgató volt.

— Eredetileg népgazd. tervező szakra jelentkeztem, de nem vettek fel. Szeptember óta a Gödöllői Agrártudományi Egyetem filozófiai tanszékén dolgozom, tudományos továbbképzéses ösztöndíjas vagyok.

— Nagyon szép az elnevezésed, de mit is csinálsz tulajdonképpen?

— Hetente egy tizenöt hallgatóból álló csoportnak szemináriumot kell tartanom. Nem filozófiát, hanem alapvető, társadalmi tudományos ismereteket. Talán a politikai gazdaságtanhoz áll a legközelebb. Olyan latin-amerikai hallgatókat tanítok, akik szeretnék a marxista alapismereteket elsajátítani. Leginkább a fejlődő országok mezőgazdasági problémái iránt érdeklődnek.

— Hogyan sikerült a beilleszkedés?

— Remekül. Nagyon jó légkört találtam magam körül. Minden korosztály képviselteti magát, természetesen én a fiatalabakkal tudtam leginkább kapcsolatot teremteni.

A kollégák befogadták maguk közé, szívesen dolgoznak vele. A hallgatóknak igyekszik a tudását a legjobb képességei szerint átadni. Hogy sikerül-e, az még a jövő titka.

Kun Zsuzsa

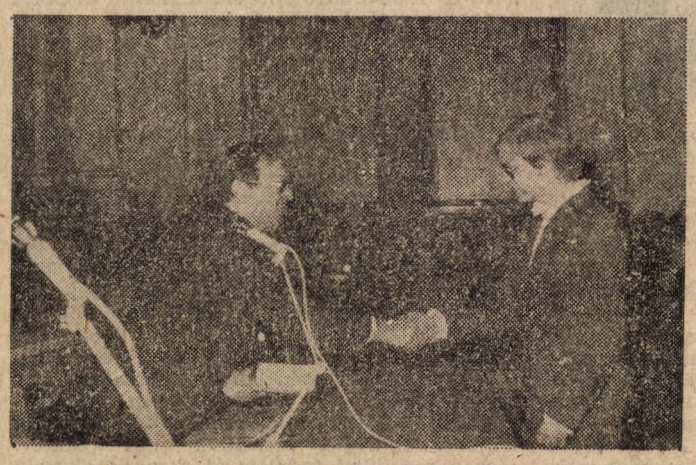

Dr. Csáki Csaba, iparkari dékán átadja a vörös diplomát Pál Katának (Fotó: Radványi Zsolt)

TÁJÉKOZTATÁS

A rekonstrukcióról

Hogy áll a rekonstrukció? Hol tartanak az előkészületi munkálatok? — az egyetemen szinte mindenki igényli e kérdésekre a választ. Ennek érdekében szólaltattuk meg Dobrovits Iván rektorhelyettest, aki a lezajlott és a soron következő munkálatokat vázolta előttünk.

— Az utóbbi hetekben lefolytatott feltárási munkálatokra — amelyek sajnos több kellemetlenséget okoztak az egyetem oktatóinak és dolgozóinak — a kiviteli tervek elkészítése érdekében volt szükség, mert a vámház tervrajzai elvesztek, s az épület főbb szerkezeteinek állapotát csak a falak, a tető- és padlószerkezet felbontásával lehetett pontosan megállapítani. Ezeket a feltárási munkálatokat azonban november 15-re befejezték.

Előreláthatólag az épület kivitelezési terve 1980 decemberben lesz kész.

Ezt követően folyamatosan szállítja a kiviteli tervet a tervező intézet. A kapacitástól és a kiváltó épület helyzetétől függően az eredeti elképzeléseink szerint, vagy más ütemben folytatódik a rekonstrukció.

A Ráday utcai kollégium átépítésén lengyel munkások dolgoznak, s várhatóan az épület 1980 szeptemberében átadásra kerül. A teljes biztonság érdekében azonban az új tanévre az egyetem még megújította szerződési igényét a Rádayt pótló törökbálinti kollégiumra.

A könyvtár kiviteli tervének munkálatai folynak, határidő 1979. december 15. Valószínű, hogy a könyvtár építése 1980-ban megkezdődhet.

Várhatóan 1980 márciusában készül el a Zsil utcai épület felújításának kivitelezési terve. E munkálatokra azért van szükség, mert csak így lehet a Műszaki Egyetem épületét a Közgazdasági Egyetem számára használhatóvá tenni.

Ismeretes, hogy a központi épület rekonstrukciós munkálatainak fázisai megkövetelik az épület szükséges részének kiürítését, és átköltöztetését a Zsil utcába. A műszaki egyetem kiköltözése 1 évet csúszik új épületének kivitelezése miatt.

Úgy volt, hogy a gázkazánház átépítése most ősszel elkezdődik. Ez nem történt meg. De talán 1980 őszén sorra kerül.

Befejezésül hangsúlyozta a rektorhelyettes, hogy a rekonstrukciós munkálatokhoz nagyon sok segítséget kapott az Oktatási Minisztériumtól, a IX. kerületi pártbizottságtól és néhány tanszéktől, melyet ezúttal is köszönettel vesz.

H. E.

Amikor nem terem új terem...

Sok a panasz, morgás, hogy nehéz teremhez jutni, aztán a már kiutalt helyiséget is gyakran elfoglalják mások. Felborult a piaci egyensúly, hiánygazdálkodás van, a kereslet többszörösen lekörözi a kínálatot. Akit ez ügyben megkerestünk, Forgó Ágnes, a rektori hivatal illetékese.

— Hogyan is állunk termekkel?

— Sehogy! Mindig kevés termünk volt, de utóbb még ezek száma is folyton csökken. Most például át kellett adni két szemináriumi helyiséget az építők számára — — irodának. A Kinizsiben pedig — érthető módon — legalább egy közös helyiséget („tanári szobát") biztosítani kellett az átjáró tanároknak. Ez persze megint a szemináriumi helyiségek rovására történt. És egyelőre a helyzet javulására sincs remény. Az „életveszély" címén lezárt termeket nyilván továbbra sem használhatjuk, a műszaki egyetem pedig (én ugyan a pontos terveket nem ismerem, tehát lehet, hogy jogosan, de) tény, hogy újabb helyiséget mindmáig nem adott át, pedig például egy közel 50 személyes rajzterem árválkodik odaát porosodó felszereléssel, amit pillanatnyilag senki nem használ.

— Milyen szempontok alapján bírálják el a teremigényeket? Ha két tanszék pályázik ugyanarra a helyiségre, ki lesz (ki lehet) az „erősebb"?

— A legfontosabb, a létszám! Kis létszámú csoporttal (6—8 emberrel) nyilván végszükség esetén el lehet boldogulni a tanszéken is, míg a 30—40 hallgatós csoportoknak külön terem kell, ez érthető. Így ha két ilyen igénylés esik egybe, akkor ez utóbbi javára billen a mérleg.

— Mit javasol: mikor, hogyan „rendeljük meg" a termeket?

— Nézze, van aki már egy hónappal előbb szól, van aki csak fél órával kezdés előtt. Az utóbbi nyilván tarthatatlan! Legalább 2—3 nappal hamarabb jelentse be, akinek teremre van szüksége. És még valami: hiába próbálunk variálni a termékkel, ha egyre több a „partizánkodás", a jogosulatlan teremfoglalás. Fontos dolognak tartanám, hogy a dékáni hivatalok tanulmányi felelősei, vagy maguk a tanszékek időnként ellenőrizzék: valóban ott tartják-e meg az órákat, ahová ki vannak írva? És, hogy tényleg megtartják-e?! Mert olyan is van, hogy kiutalt termek üresen állnak. Van ugyan olyan tanszék, amelyik 20 igényelt teremből idővel visszaadott négyet, mert kiderült, hogy nincs rá szüksége. De sajnos ez a ritkább. Tartsa magát mindenki a teremkiutaláshoz, és ha valahol felszabadult egy helyiség, azt jelezzék rögtön. Önmagában már ez is sokat segíthet a mostani „teremszűke" időszakban!

Mérlegen a tanszéki könyvtár

Harminchat tanszéki könyvtár van az egyetemen. Meglepően nagy szám, de még érdekesebb e könyvtárak ellátottságának, kihasználtságának a sokfélesége. Találomra négyet látogattunk meg (a pol.-gazd. tanszék, a gazdaságföldrajz tanszék, a vil. gazd. tanszék és a pénzügy tanszék könyvtárát), de már e kis mintában is igen tarka a kép.

A két véglet kétségtelenül a pg. és a pénzügy könyvtár. Az előbbinél függetlenített a könyvtáros, önálló nagy helyiséggel rendelkezik, gazdag anyaggal, jókora asztalokkal helyben olvasáshoz; az utóbbinál az egyik oktató látja el a könyvtárosi munkát, a „könyvtárterem" pedig (mellesleg) öt tanár szobája is... Furcsa átmenetet képez a gazdaságföldrajz könyvtár, ahol négy különböző helyiségbe kényszerült az egyébként komoly könyvanyag; a vil. gazd. könyvtár esetében pedig egy szobában van ugyan minden, a könyvtáros is függetlenített, viszont a helyiség itt sem csak könyvtár, hanem hat oktató szobája is.

Ami a diákokat illeti, jelentős részüknek még arról sincs fogalma, hogy tanszéki könyvtárak egyáltalán léteznek. Hát még, hogy ilyen sok van!... Trautmann Györgyné meséli, hogy valahányszor a központi könyvtárban egy-egy sikertelenül téblábolό diák figyelmét felhívta arra: esetleg tud segíteni. a keresett kötet a gazdaságföldrajz tanszék könyvtárában valószínűleg megvan — meglepett öröm volt a válasz. Sokak gondolkodásában a lehetőségek csak a nagykönyvtárig terjednek. Ami persze megint nem általában igaz. A pg. vagy a vil.gazd. könyvtárban kifejezetten hangoztatták, mennyi diák megfordul náluk, s milyen sok a „helyben tanuló". „...Igazán nem dicsekedni akarok — jegyzi meg Dévényi Györgyné — de jó pár díjnyertes TDK-dolgozat indult innen, a pg. könyvtárból."

Csak hát itt sem egységes, sem a szemlélet, sem a körülmények nyújtotta lehetőség. A legjellemzőbb „anti-példa" megint a pénzügy tanszék, a terembe zsúfolt oktatókkal és egy árva (igaz, jól megtermett) szekrénysorával. „Az elmúlt évek során olyan, hogy egy diák bejöjjön és irodalmat keressen — pláne itt akarjon tanulni —... hát ezt a két kezemen meg tudom számolni" — mondja Sulyok Pap Márta, a tanszék adjunktusa.

— És vajon miért van ez?

— „Egyrészt nem is nagyon tudnak róla, hogy van ilyen, másrészt az esetleges próbálkozások is általában sikertelenek" — és ez a körülményeket elnézve, nem is csoda.

Ami pedig a szemléletet illeti: vannak tanszékek, ahol kifejezetten toborozzák a diákolvasókat, van ahol viszont az a szempont, hogy elsősorban a tanárok oktató- és kutatómunkáját segítse a tanszéki könyvtár. Márpedig ennek eldöntése korántsem mindegy, hiszen a könyvtárgyarapítás koncepciója elsődlegesen azon alapul: kiknek szánják mindenekelőtt a beszerzendő könyveket. Odáig mindenütt közös a kiindulópont, hogy a „tanszéki témákhoz kapcsolódó irodalmakról van szó". De innen már megint elveszünk az elképzelések sokféleségében: a „nyitott" pg.-könyvtár 6—8 témára szétbontott sokezres könyvanyagától, 80-féle folyóiratától, a vil.gazd. könyvtárnak még a „Lányok, Asszonyok" című újságot is magában foglaló heterogén kínálatán át, egészen a „zártabb" könyvtárak magyar és idegen nyelvű oktatói segédanyagáig (amely érthető módon általában igen hamar egy-egy íróasztal „tartozéka" lesz — de legalábbis tanszéki privilégium. Pedig nemegyszer egyedi darabokról [pl. külföldi folyóiratokról] van szó).

Végül is — mint dr. Walleshausen Gyula, a központi könyvtár igazgatója megjegyezte: „pillanatnyilag lényegében a tanszékekre bízott, hogy milyen elvek alapján használják ki könyvtáraikat, de a jövőben ezt a kérdést nem ártana tudatosan tisztázni. A tervek szerint három év múlva átköltözik a nagykönyvtár a Kinizsi utcai épületbe (három szintes, összesen 5600 négyzetméter alapterületű nagyszerű könyvtár épül itt), amely mellett talán marad az egyetem épületében is egy tanuló-olvasó terem; ez még vita tárgya, de az biztos, hogy a tanszéki és különösen az intézeti könyvtárakra az eddigieknél sokkal nagyobb szerep vár. Ezek mibenlétét addig mindenképpen tisztázni kell, és ezt megfelelő fórumokon meg is fogjuk tenni"...

És ha már a terveknél vagyunk: a Tudományos Bizottság által is támogatott elképzelés szerint a jövőben a tanszéki könyvtárosokat házi tanfolyam keretében készítenék fel tudományos segédmunkatársi feladatok ellátására. „A tanfolyam elvégzéséről érvényes bizonyítványt kapnának — mondja Walleshausen Gyula — és nyilván a tanszék is profitál belőle, ha szakember könyvtárosa van — az ilyesmi komoly segítséget jelent például a kutatómunkánál."

Ez persze még terv.

Ami viszont a jelen gondokat illeti: mindenütt visszatérő probléma volt, hogy a takarékossági intézkedések nyomán csökkent a beszerzési keret. „Mindenütt óriási áremelések vannak, a pénz pedig nagyon kevés — ismeri el Walleshausen Gyula is. — Egyetmi célokra is kevés a keret. Aminek kapcsán had jegyezzem meg: nemigen tudok még olyan tudományegyetemről, ahol olyan irodalomcentrikus lenne a képzés mint nálunk. A műszaki vagy az orvosi egyetemeken elenyésző az egyéb irodalom; ami elsajátítandó, az a »tankönyv«, egyébként pedig ott a labor vagy más egyéb gyakorlati munka. A plusz olvasás képzésük alig egyharmadát teszi ki. Nálunk viszont szinte az egészet! Egy lelkiismeretes vizsgázó gyakran 20—25 féle irodalmat is kénytelen elolvasni, míg tényleg felkészültnek érezheti magát. Tudatos képzési módszerről van szó, ami viszont feltételezné, hogy nálunk legalábbis a háromszorosa a beszerzési keret az imént említett intézményeknek. És erről szó sincs, sőt!... És ennek hatását érzik — a megszorítások óta különösen — a tanszéki könyvtárak is."

Valóban elgondolkodtató dolgok ezek.

Hogy a tanszéki könyvtárak szerepe a jövőben hogyan változik, azt (nyilván helyi sajátosságokat is figyelembe véve) az elkövetkezendőkben vitatják majd meg. Az viszont e vitáktól függetlenül is fontosnak látszik, hogy ne az oktató-kutató munka elemi feltételeivel akarjunk takarékoskodni...

F. Gy.

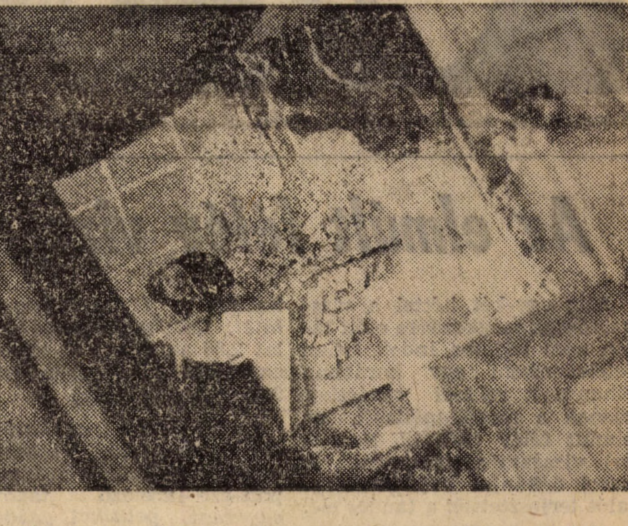

Megfúrták a padlót, a rekonstrukció zavartalanul folyik

„Tanulni csak szenvedélyesen lehet"

Szabó Katalin 1966 óta dolgozik a Politikai gazdaságtan Tanszéken, jelenleg docens. Tudományos kutatást folytat, oktató munkát végez, e mellett a Közgazdasági Szemle egyik rovatvezetője is. November 7-én kapta meg munkája elismeréseként a Munka Érdemrend bronz fokozatát.

— Milyen tudományos munkán dolgozik jelenleg?

— Két fő kérdéssel foglalkozom, az egyik a tőkés nagyvállalatok szerkezetének átrendeződése, a nagyvállalatok tevékenységének diverzifikációja és irányítása, a másik pedig — amely talán érdekesebb, minthogy teljesen nyitott kérdésnek számít —, nemcsak itthon, hanem külföldön is — a monopolárak kérdése.

— Kik a partnerei a kutató munkában?

— Régóta egyedül dolgozom. Nagyon kevesen foglalkoznak Magyarországon monopóliumokkal, s még kevesebben a monopóliumok elméleti kérdéseivel, ezért nehéz olyan partnert találni, akinek az érdeklődése teljesen egybevág az enyémmel. Nálunk eléggé elhanyagolt ez a terület, ellentétben más szocialista országokkal és természetesen a tőkés országokkal, ahol nagy erők „bevetésével" kutatnak ebben a kérdésben.

Azokat, akiknek mégis érintkezik kutatási témájuk az enyémmel, keresem, igyekszem megismerni a véleményüket. A kapcsolat egy formája, hogy más szerveknek, intézménynek végzek kutatást. Most is megkeresett két intézmény, az egyik a Konjunktúra és Piackutattó Intézet, a másik az MTA Ipargazdasági Kutató Csoportja. Az utóbbiban kiterjedt kutatás folyik, amely lényegében arra keres választ, hogyan lehetne a magyar trösztök irányítását rugalmasabbá tenni. Ehhez csinálok én egy részmunkát, a tőkés tapasztalatokból merítve háttéranyagot készítek.

Nagyon fontosnak tartom — nemcsak az én témám vonatkozásában — a nemzetközi tudományos kapcsolatokat, a külföldi kollégákkal való eszmecserét. Létrejött egy nemzetközi együttműködés KGST-országok kutatóival, amelynek a KGST-országok tudományos akadémiái modern kapitalizmus probléma-bizottsága ad keretet. Több munkacsoportban dolgozunk. Én egy olyan munkacsoportban vagyok, amely a monopolizációval foglalkozik. Minden évben más országban találkozunk és ilyenkor egy-egy konkrét témakört beszélünk meg. Legutoljára a technikai fejlődés és a monopolizáció összefüggéseiről esett szó. Ebben a vitában azt hangsúlyoztam, hogy a monopolárakat, a monopóliumok gazdasági problémáit túlságosan a kérdés „szubjekttív oldala" felől közelítjük meg. Jóformán csak arról esik szó, hogy a monopolista erőszak, a hatalmaskodás befolyásolja a monopolárakat. Nem vizsgáljuk meg eléggé alaposan azt, hogy a termelőerők fejlődése milyen szerepet játszik az árak alakulásában. Pedig a nagyvállalatok nemcsak azért diktálnak magas árakat, mert ezt megtehetik, hanem azért is, mert a technikai fejlődés sajátos monopolista irányzatai is ezt követelik. Magas monopolprofitok nélkül nem létezhetne monopolista csúcstechnika. A magyar gazdaságban is felhasználhatjuk ezeket a tapasztalatokat, bármennyire is eltérőek a körülmények. Persze a tanulságok nem közvetlenül alkalmazhatók. De a szocializmusra vonatkoztatva is meg kell fogalmaznunk a kérdést: milyen követelményeket támaszt a technikai fejlődés szükséglete az áralakítással szemben? Lehet-e ugyanolyan módon képezni az árakat, a kutatásokat, az új technikát koncentráló nagyvállalatok esetében, mint a költséges technikát nem igénylő, önálló ipari kutatásokat nem folytató kisebb vállalatok termékeinél. A kötött áras termékek, az ellátási felelősség is oka lehet annak (természetesen más tényezőkkel karöltve), hogy a nagyvállalatok nem hogy jobban virágoztak volna eddig mint a kisvállalatok, vagy monopolhelyzetben lettek volna a kisvállalatokkal szemben, hanem inkább hátrányba kerültek. Körülményeink között sem lényegtelen kérdés: hogyan lehetne olyan árakat kialakítani, amelyekben nemcsak a múltban lekötött eszközöket vennénk figyelembe, hanem a jövő technikájának kifejlesztéséhez szükséges erőforrások felhalmozódásának követelményét, relatíve magasabb nyereséget biztosítva azoknak a vállalatoknak, amelyektől a technika megújítását várjuk.

Másik témám a diverzifikáció. Ezzel a rosszul hangzó idegen kifejezéssel jelöljük azt a jelenséget, hogy napjainkban a legnagyobb társaságok gyakorlatilag ágazati határok nélkül, a legkülönfélébb tevékenységeket folytatva működnek, ami a vállalatok rugalmasságát nagymértékben megnöveli. Nálunk is égető probléma: milyen legyen a vállalatok szerkezete, profilja, hogyan tudnák a jelenleginél rugalmasabban változtatni szerkezetüket! A tőkés tapasztalatok tanulmányozása úgy érzem, itt sem felesleges.

— Tudományos munkája mellett újságíró is, hiszen a Közgazdasági Szemle egyik rovatvezetője. Mennyiben segítik a gazdasági promlémák megoldását a Közgazdasági Szemlében megjelenő ,értekezések?

— Folyóiratunk hasábjain nagy teret kapnak a döntéselőkészítő viták. Ezek úgy érzem, igen lényeges segítséget nyújthatnának a gazdaságpolitikának. Hasznosságukat azonban néha megkérdőjelezi, hogy a döntést nem az az álláspont befolyásolja a legerősebben, amelyik a vitában legerősebbnek bizonyult, amely mellett a legmeggyőzőbben érveltek. Ez még akkor is lehangoló, ha tudjuk, hogy a döntéshozatalkor nem egyedül a közgazdasági elemzések eredményeire kell tekintettel lenni. Mindezek ellenére úgy gondolom, hogy a közgazdaságtudomány vitáinak igen erős valóságformáló hatása van. Legfeljebb arról lehet szó, hogy ez a hatás időbeli eltolódással, igen lassan, nehézkesen bontakozik ki, s hosszú időt vesz igénybe, míg egy-egy életképes tudományos koncepció gyakorlattá, cselekvéssé válik. Ez elszomorító, hiszen a kutatók célja nemcsak az, hogy elmondják véleményüket, hanem sokkal inkább az, hogy valamit megváltoztassanak. Persze a teljes pesszimizmus itt is oktalan. Lehet szó időbeni eltolódásról is. Szerintem gazdaságpolitikánk elválasztha-

Agrárbál

A hagyományoknak megfelelően került megrendezésre az idén is egyetemünk egyik legpatinásabb szakának bálja, amelynek legértékesebb vonása, már maga az a tény, hogy intézményünk egyetlen ilyen, szak jellegű összejövetele.

Jelentősége és érdemei azonban — mint ahogy azt a múlt héten (november 16-án) a Kinizsi kolégiumban lezajlott est is bizonyította — nemcsak egyedüli mivoltában rejlik. Az a nemegyszer pajzán ötletesség, nem kevesebb szorgalom és értelem, amely az est műsorait az elsőtől az utolsóig jellemezték, őszinte elragadtatásra késztették nemcsak az elfogult agrár szakosokat, hanem a szép számú vendégsereget is.

A vendégek között találhatjuk egyébként az agrár tanszék néhány tanárát is, akik — mondjuk el őszintén — remekül aklimatizálódtak, a szokatlan környezethez.

A bál lényegét tekintve a szak különböző évfolyamos hallgatóinak kölcsönös megismerését tűzte ki céljául. Ez a folyamat sikeresen le is zajlott — hála a büfé gátlásokat, esetleges generációs ellentéteket oly hamar felszabadító, barátságos légkörének. A másodévesek, mint legfiatalabbak és egyben rendezők, igyekeztek kivívni a felsőbbévesek elismerését. Igyekezetüket jelezte az est fénypontjának is tekinthető köszöntő, amelynek keretében értékes szellemi és anyagi ajándékokkal lepték meg a IV. éveseket. Ezután került sor a közös játékokra, vetélkedőkre, amelyek megalapozták a víg kedélyt.

Tájékoztatásul a meg nem jelenteknek még közöljük, hogy ingyen bor, sör, értékes nyeremények (hasonló minőségben) Böszme-discó, valamint a színművészeti főiskolások country zenéből összeállított műsora fokozta az amúgy sem mindennapi hangulatot.

Végezetül a nagy nyilvánosság előtt mondunk köszönetet azoknak, akik munkájukkal hozzájárultak ahhoz, hogy az agrárbál ne csak a közgáz egyetlen, de legjobb szakbálja is legyen!

Rodriguez

Fotók: Pullai Árpád

Mi a véleménye a volt rektorhelyettesnek?

Védés lett a komplex államvizsgából

A komplex államvizsga követelményrendszerének az utóbbi években egyetemünk nem tudott maradéktalanul eleget tenni. Az ok kiindulópontját keresve, s a hiányosságok, problémák megoldása után kutatva kerestem fel dr. *Stark Antalt*, a Népgazdaság Tervezési Intézet igazgatóját, volt oktatási rektorhelyettesünket, aki a korábbi évek tapasztalatait összegezve a jövőbeni fejlesztés, tökéletesítés útját is felvázolta előttem.

— A vizsga feltételrendszerét még az 1963-as évben alakítottuk ki. Lényegesen jobbnak ígérkezett, mint az államvizsgáztatás másik ismert lehetősége, a tételes számonkérés. Az új forma magában foglalta a szakismeretek összefoglaló, komplex, együttes számonkérését. Akkor még egyöntetűbb volt a követelményrendszer értelmezése: — a szakdolgozatok megvédéséből, — s a szakismereti tárgyak komplex visszakérdezéséből állt.

Az idő múlásával azonban a vizsgáztatás gyakorlati megvalósulása többféle értelmezést nyert.

Megoldhatatlan problémák merültek fel. Többek között kiderült, nem lehet egy témából minden eddig tanult szakismeretet átfogó kérdést feltenni. Így a komplex államvizsga „átcsúszott" egy másik irányba, a védés lett a középpont. Azonban itt is problémák jelentkeztek. Olyan szakbizottság összeállítása, amelynek minden tagja egyforma félként vehetne részt a vizsgáztatásban, nehezen képzelhető el. A témaválasztás sokszínűsége következtében gyakran egészen más tanszékekhez tartozó szakszemináriumi foglalkozásokon vesznek részt a diákok. Diplomamunkájuk megvédésére azonban a szakmájuknak megfelelő tanszéken kerül sor. Természetes, hogy a bizottság tagjainak heterogén összetétele, s más jellegű szakmai tudása nem teszi lehetővé a védés igazi védés jellegének megvalósulását.

A fent említett problémák megoldására az elmúlt tanévben — azóta egy OM által jóváhagyott, augusztus 23-i hatállyal életbe lépő — „Tanulmányi és vizsgaszabályzat" — tervezetet dolgoztunk ki. Felülvizsgáltuk az eddig kialakított módszereket és a hibákat korrigálva fogalmaztuk meg, majd vitattuk meg javaslatunkat.

— *Mit tartalmaz a szabályzat a komplex államvizsga rendszeréről?*

— A legfontosabb, hogy a hallgató általános közgazdasági felkészültségéről nyerjünk képet. A vizsgáztatás célja nem tételszerűen összeállított ismeretanyag visszaadásának értékelése.

Az államvizsgát megelőzően az Á. V. B.-nak együttesen ki kell alakítania a dolgozat egységes értékelését. Az Á. V. B.-nak össze kell állítania az államvizsga kérdéseit, melynek alapján meg kell győződniük arról, hogy a szakdolgozat a jelölt önálló munkája-e. A kérdéseket úgy kell összeállítani, hogy a választott téma főbb összefüggéseiből kiindulva, lehetősége legyen a jelöltnek a dolgozatban kidolgozott módszereket, elveket, megoldásokat megvédeni. Ne az eddig tanult szaktárgyi ismeretanyag visszakérdezése domináljon, hanem az általános közgazdasági tájékozódás lemérése legyen a cél.

— *Augusztus óta érvényes a szabályzat. Hogyan sikerült az őszi államvizsgákon követelményeit megvalósítani?*

— Természetesen nem vártuk, hogy már most, a szabályzat megjelenése után azonnal jelentős változás következzen be. Általános konkluziót különben is nehéz lenne mondani. Az egyes szaktanszékeken változó képet mutatnak a diplomavédés körülményei. Van ahol jobban, máshol kevésbé sikerült a szabályzat előírásait megvalósítani. Nem törekedhettünk azonnali tökéletességre, de a fejlődés útjára — úgy érzem ráléptünk. Ennek fontos állomása a november 26-i egyetemi tanácsülés, ahol a komplex államvizsga tapasztalatainak értékelésére is sor került, melyről a lap a következő számában bizonyára beszámol.

— *Mi a véleménye az alternatív blokk és a szakszeminárium választás szinte korlátlan lehetőségéről?*

— Egyetemünk egyik legjobb intézkedésének tartom. Azzal, hogy lehetőséget biztosítunk a mobilizálódásra, csak a szakemberképzés színvonalának emelését szolgálhatjuk. A gazdasági élet sokszínűsége erre a magyarázat. Célunk az volt, hogy mindenki érdeklődési körének megfelelő témára specializálja magát, ha az érdeklődés társadalmi szükséglettel is egybeesik. Elvégre a szakmai ismeretek bővítése nem csak az adott szakon keresztül képzelhető el. Egy jó szakszeminárium egy blokk, egy esetleges korábbi rossz szakválasztást is korrigálhat. S itt még kell említenem, hogy az egyes tanszékeken tapasztalható sivár választási lehetőségek is a másirányú témaválasztásra ösztönzik gyakran a hallgatókat. Elgondolkodtató az is, hogy pl. a „közművelődési blokkra" — (amely a legtöbb szaktól távol áll) — meglepően sokan jelentkeztek. Az ilyen tapasztalatok is azt mutatják, hogy az adott szaktanszék nem tudja lekötni a hallgatókat. Erre oda kell figyelni! Nem arról van szó, hogy mindent szabadjára kell engedni, de biztosítani kell az érdeklődési kör kibontakozását. A cél, hogy ne kényszerpályán, hanem maguk választotta területen kezdjenek dolgozni a hallgatók.

— *A diákok többsége nem hasznosítja szakdolgozatát a munkahelyre kikerülve. Hogyan lehetne ezen segíteni?*

— Nem vagyok benne biztos, hogy erre a „hasznosításra" feltétlenül szükség lenne. A szakdolgozatok többnyire tudományos, elméleti jellegű munkák. A munkahelyre kikerülve a hallgatók viszont többnyire konkrét feladatot kapnak. A közvetlen hasznosítás igénye csak illúzió lenne. A szakdolgozatnak nem is ez az elsődleges célja. A hallgatók felmérhetik mennyire képesek átfogóan, tudományos szinten feldolgozni egy adott témát. A diplomaírás az egyetemtől kapott igazi próbatétel — fejezte be válaszát Stark Antal.

Babucs Éva

Óperencián innen, államvizsgán túl

Az IKIN telt klub előtt (Fotó: Halmágyi Takács)

tatlan a kutatástól, legfeljebb sokszor lassan kerül át a gyakorlatba az életképes tudományos koncepció.

— *Hogyan látja az újságírói tevékenység nyitottságát, szabadságát?*

— E tekintetben optimistábban ítélem meg a helyzetet. Úgy érzem a gondolatok szabad megvitatása, kifejtése nem igen útközik akadályba. Szélsőséges egyéni felfogások, az elfogadott, hivatalos határozatokkal szemben álló vélemények is megjelenhetnek a sajtóban.

Ugyanaz a nyitottság jellemző tapasztalataim szerint az egyetemen is. Ha szemináriumvezetésre, az előadásokra gondolok, én magamat sohasem cenzúrázom, sohasem korlátozom abban, hogy a véleményemet elmondjam. Úgy gondolom, hogy a nyitottság, a vitaszellem általános.

— *Hogyan reagálnak erre a diákok?*

— A helyzetem sajátos, mert én tőkés témával foglalkozom. Igyekszem tárgyszerűen, tárgyilagosan megítélni és érzékeltetni a tőkés országok problémáit, nem pedig a „bezzeg a szocializmusban" filozófiát alkalmazva, szembeállítani a tőkés országok válságát a mi virágzásunkkal. Csak az öncélú ideologizálást kerülve lehet felvetni a problémákat, erre a hallgatók biztosan jól reagálnak. A direkt politizálástól — tehát amikor nem a tényekkel, érvekkel, hanem eleve adott tételekkel akarjuk meggyőzni őket — viszolyognak a fiatalok. Nem is itt van a probléma velük. Kissé fellengzősen azt lehetne mondani, hogy a fiatalok — vagy legalábbis sokan közülük — nem találják az eszményeiket. Nem érzékelhető egy olyan lendítő erő, mint a hatvanas évek elején, nem tapogathatók ki politikai, emberi eszményeik. Úgy gondolom, hogy ez negatívan befolyásolja az érdeklődésüket, mozgásukat. Nehezen lehet őket kilendíteni a nyugalmukból, nehezen lehet olyan kérdéseket megfogalmazni, ami szenvedélyeket váltana ki belőlük. Márpedig tanulni csak szenvedélyesen lehet.

Ha a tudományos problémák, amelyekkel szembetalálkoznak nem váltanak ki belőlük érzelmeket, akkor a tanulásuk sem lesz eredményes. Persze nekünk — akik tíz, tizenöt vagy húsz évvel idősebbek vagyunk hallgatóinknál, mindig tekintetbe kell vennünk, hogy az ifjú gerenációnak esetleg mások a reakciói. Nem szabad értetlenül állni és keseregni azon, hogy miért nem hozza lázba a mai fiatalokat az, ami annak idején bennünket lázba hozott. Inkább azon kell gondolkodnunk, hogy mi lenne az, ami ma felkelthetné az érdeklődésüket?

Úgy érzem olykor túlságosan gyorsan beletörődünk abba, hogy a hallgatóság nem érdeklődő, nem keresi szenvedélyesen a tudást.

— *Sokkal egyszerűbb belenyugodni ebbe, mint változtatni a helyzeten. Nem gondolkodott azon, hogy mint oktató hogyan segíthetne ezen az állapoton?*

— Természetesen sokat gondolkodom ezen a problémán. Az én sajátos reakcióim olyanok, hogy mindig magamban keresem a hibát. Ha adva van egy szeminárium, amelyiken nem sikerül a tanuláshoz szükséges „felfűtött" állapotba hozni a hallgatókat, rögtön kétségbeesem, hogy elrontottam valamit.

Egy konkrét példa: Évek óta jellemző állapot — hogy ha úgymond „fel kellett dobni" a szemináriumot, ez a feladat rám várt, nekem kellett színt, élénkséget vinni az órákba. A diákok sokszor életkorukat meghazudtolóan passzívak, fáradtak voltak. A szeminárium néha úgy festett, mint egy előadás, de semmiképpen sem az a kollektív munka volt, amit az oktatóból és a hallgatókból álló együttesnek kellett volna nyújtania. Pedig előttem sohasem volt kétséges, hogy a hallgatókból kellene kihozni, kicsiholni az érdeklődést, a hallgatóknak kellene beszélniük, az oktató feladata csupán az lehet, hogy mederben tartsa a hallgatói aktivitást.

Néha — ha a szeminárium messze állt ettől az eszménytől — úgy éreztem, ez az én személyiségemből fakad, hogy talán elnyomom a hallgatóimat.

Persze ezek az érzelmek nem mindig teljesen megalapozottak. Sok múlik a hallgatókon, sőt talán több fordul meg rajtuk, mint az oktató személyiségén. 1968-ban volt egy olyan csoportom, ahol éppen az volt a probléma, hogy mederben tudom-e tartani hallgatóimat. Több mint tíz év elteltével, most ismét van egy ilyen tehetséges, lelkes csoportom.

— *Milyen személyes kapcsolatai vannak a hallgatókkal?*

— Amikor elvégeztem az egyetemet, a barátaim nagy része a hallgatóim közül került ki, akik számomra teljesen egyenrangú partnerek voltak. Jó lenne, ha ez az intenzív kapcsolat állandósult volna. Más szemináriumot vezetni, ugyanis akkor, ha bizonyos távolság, feszélyezettség van diák és tanár között, és más, összehasonlíthatatlanul könnyebb, ha munkakapcsolatukat baráti szálak erősítik.

Elterjedt az a vélemény, hogy az oktatók „káposztafejként" kezelik a hallgatókat. Ez reális és igen fontos probléma. Valóban nem ismerjük eléggé a hallgatóinkat, még ha ez szándékainkkal teljesen ellentétes is. Nincsenek vagy alig alakulnak ki a régi értelemben vett tudományos iskolák, ahol a professzor, munkatársai és tanítványai között alkotó együttműködés bontakozott ki. Az első feltétele ennek a személyes kapcsolat, ha tetszik a barátság. Nem elég, hogy erre hallgatóinak az ember lehetőséget nyújt. Sokszor a kezdeményezés csak üres felhívás marad, mert — talán a tartalmi alap hiánya miatt — a hallgatók nem reagálnak rá.

— *Férje, Hámori Balázs, szintén a tanszéken dolgozik. Mennyire tudják egymás munkáját segíteni, mennyire bírálói egymásnak?*

— Nem tudom elképzelni, hogy valakivel nagyon szoros kapcsolatban lehetnék anélkül, hogy a munkámról tudna, vagy csak félig-meddig értené meg problémáimat. Éppen ezért sokat jelent, hogy férjemmel megbeszélhetem munkámat, számíthatok a véleményére, számíthatok arra, hogy reálisan, csomagolás nélkül bírál.

— *Volt-e nézeteltérés önök között a szakmai vagy oktatói munka vonatkozásában?*

— Én sokkal engedékenyebb oktató vagyok. Ő szigorúbb, éppen ezért talán jobban keresztül viszi szándékait, megvalósítja oktatói terveit.

— *Tudományos munkában dolgoztak már együtt?*

— Nem, egészen más témával foglalkozik. Persze az idők során egyre jobban kezdünk érteni egymás témájához, és szorgalmasan szállítjuk egymásnak a szakirodalmat.

— *Van-e valamilyen nagy célja, amit el akar érni?*

— Sok célom van, és sajnos kevés időm. A tulajdonképpeni nagy célom a hiányzó marxista monopóliumelmélet kidolgozásához való hozzájárulás. Lehet, hogy képtelenség vagy szerénytelenség ezt a feladatot a magam számára megfogalmazni. Azonban az a tapasztalatom, hogy az ember akkor tud jól dolgozni, ha mindig sokkal nagyobb feladatokat vállal, mint amit megoldani képes. Még ha a vállalt feladatokat nem is valósítja meg teljesen, ezek sarkallják, előrelendítik.

Oktatásban a célom: olyan hatást gyakorolni a hallgatóimra, hogy munkám, ismereteim megtérüljenek, kamatozzanak eredményeikben, sikereikben. Ha mindezt akár csak részben is sikerül elérnem, akkor értelme van a munkámnak.

Escher Andrea

Kollektivizmus vagy pluralizmus

NEMCSAK MENNYISÉGI ÉS FORMAI, DE MINŐSÉGI ÉS TARTALMI KRITÉRIUMOK ALAPJÁN

Megvizsgálva az antikvitás mintegy 150 városállamának alkotmányát és politikai rendszerét Arisztotelesz POLITIKÁ-jában, nemcsak leírta, de az összehasonlítás során osztályozta is azokat aszerint, hogy egy, néhány, vagy minden ember (a rabszolgákat nem sorolta közéjük) uralkodik azokban s így beszélt monarchiáról, oligarchiáról és demokráciáról stb. E klasszifikáció mennyiségi kritériuma után az újkor politikai változásait és elsősorban Anglia politikai berendezkedését, a parlamentarizmust figyelembe véve Montesquieu A TÖRVÉNYEK SZELLEMÉben egy másik ismérvet domborított ki és azt a kérdést hangsúlyozta: hogyan, milyen formában történik ez az uralkodás? Így világosan megkülönböztethette egymástól, pl. a despotikus és alkotmányos monarchiákat.

E formai mozzanat előtérbe kerülése nem jelentéktelen, hanem fontos történelmi vívmány, s az ennek alapján való differenciálás joggal tűnhetett bizonyos felmerült kérdések megoldásának. Hamarosan kiderült azonban, hogy a kapitalizmusnak jobban megfelelő utóbbi forma sem mindenható, különösen a szociális-gazdasági problémák területén s már az utópista szocialisták kritikáját sem kerülhette el. „Túlontúl nagy fontosságot tulajdonítunk a kormányzati formának — írta 1817-ben Saint-Simon —, úgy tűnik, mintha ebben merülne ki a politika, s ha jól osztottuk meg a hatalmat, akkor a lehető legjobban megszerveztünk mindent." A dán és a török nép egyaránt egy személy korlátlan hatalmának volt alávetve, mégis a politikai viszonyok vagy az életszínvonal szempontjából óriási különbségek választották el őket egymástól. „Honnan ez a különbség? — teszi fel a kérdést és maga válaszol: — Nyilván nem a kormányformából ered, hiszen a kormányforma azonos a két országban. A zsarnokság szükségképp más okra vezethető vissza, még pedig a következőkre: ha az arányokat is figyelembe vesszük, Dánia királya a legszegényebb valamennyi európai uralkodó között, a Nagy Padisah pedig a leggazdagabb közöttük, mert Törökországban mindennek ő a tulajdonosa, mint ahogyan ő mindennek az ura is. Ez a példa bizonyítja, hogy a hatalom gyakorlásának módját és a kormányzat formáját meghatározó törvény nem olyan fontos, mint a tulajdon és annak gyakorlását meghatározó törvény. Senki se gondolja, hogy ebből olyan következtetést akarunk levonni, mintha a hatalom megoszlását bevezető törvény nem volna lényegbevágó. Eszünkbe se jut ilyen eretnekséget hirdetni. Semmi kétség abban, hogy a parlamentáris kormányzati forma a legelőnyösebb valamennyi között, ám mégis csupán forma, s a tulajdon intézménye a tartalom, tehát éppen ez az intézmény a társadalom életének az alapja."

A szovjetek 1917-ben Oroszországban és a tanácsok 1919-ben Magyarországon nem a bolsevikok, a kommunisták valamiféle antiparlamentarista elfogultsága miatt játszottak világtörténelmi szerepet a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenetkor (Kautsky ezt a szerepet nem értette meg, eltorzította, és ezért Lenin külön könyvben oszlatta el a félreértéseket, utasította vissza a rágalmakat), hanem azért, mert módot adtak a munkásság és parasztság megszerveződésére és tulajdonképpen e dolgozó tömegek alkotásai voltak, öntevékenységük formái. Az Alkotmányozó Nemzetgyűlés azért nem játszhatott semmilyen szerepet — jóllehet a bolsevikok kísérletet tettek bevonásukra —, mert szembehelyezkedett a szovjetkongresszus dekrétumaival a békéről, a földről, a nemzetiségekről. A történelmi tapasztalat azt mutatja tehát, hogy a szovjetek az ember ember általi kizsákmányolása megszüntetése hatékony politikai formáinak bizonyultak.

Az első világháború idején fiatal diplomás, egyetemünk későbbi rektora, Háy László visszaemlékezésében elmondotta: „Az általános, titkos választójogért folyt a harc. Nem maradtam le egyetlen tüntetésről sem, amelynek ez volt a jelszava. Arról ábrándoztunk, hogy milyen nagy dolog lenne, ha nálunk olyan választójog volna, mint Olaszországban, ahol az első világháborút megelőző időkben a legszélesebb körű volt a választójog. De aztán mi történt? 1915-ben az olasz parlament, óriási többséggel, a háború megüzenése mellett foglalt állást. Ez véget vetett annak az illúziónak, amely a polgári demokrácia parlamentarizmusát illetően bennem élt. Ezek után érthető volt, hogy gyanakodva néztem Biró egyik híres plakátját, amely 1919 elején jelent meg a budapesti házak falain, és amely a Parlament épületét ábrázolta, mellette egy munkás, aki az épület egyik felét vörösre festette. Ekkor már nagyon egyetértettem azzal, hogy a kommunista párt mindegyik plakátra cédulát ragasztott, ezekkel az egyszerű szavakkal: Vigyázat, mázolva!"

Ha Tanácsköztársaságunknak történelmi feladatát nem is sikerült teljesíteni, de Szovjet-Oroszország, illetve a Szovjetunió sikerei meggyőzően bizonyítják, hogy a szovjetek a munkásosztály, a dolgozó parasztság, a haladó értelmiség, a különböző nemzetek és nemzetiségek alkotó energiáit felszabadító és kibontakoztató politikai formák. Az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy ugyancsak nem a bolsevikokon múlott először is az, hogy a szocialista forradalom szakaszára való áttérés 1917-ben nem békés formában, hanem fegyveres felkelés útján történt. Ha nincs a Kornyilov generális szimbolizálta ellenforradalmi fegyveres fellépés, ha a földfoglaló parasztokkal szemben Kerenszkijék nem alkalmaznak erőszakot, vagyis nem kísérli meg az Ideiglenes Kormány azokat fegyverrel leverni, akkor csak a szovjeteken belüli meggyőző munka segítségével is a szocialista forradalom oldalára állítják a munkásságot és a parasztságot a bolsevikok, s e forradalom békés úton győzött volna (amint ezt Lenin 1917-es Áprilisi téziseiben meg is fogalmazta). A Magyarországi Tanácsköztársaság pedig békés úton győzött s a kommunisták „békességes formában" (Kun Béla) akarták kiépíteni a szocialista társadalmat, amire az imperialista katonai intervenció miatt nem kerülhetett sor. Továbbá azt is meg kell jegyezni, hogy csak a baloldali eszerek fegyveres fellépése a szovjet hatalom ellen, hozta őket olyan helyzetbe, hogy kívül maradtak a szovjet kormányon (egyébként a Lenin elleni fegyveres merénylő, Kaplan, ugyancsak az eszerek pártjához tartozott).

A második világháborút követően a népi demokratikus országok kedvezőbb külső körülmények között — a Szovjetunió segítségére támaszkodva — a parlamentarizmus bizonyos berendezkedéseit is beépítve, a szocialista politikai rendszereknek új formáját alkották meg. Magyarországon anakronisztikus volna visszasírni a Horthy-rendszer parlamentarizmusát és előnyben részesíteni e „pluralizmust" a hazánkban jelenleg levő egypárt (MSZMP) rendszerrel szemben csak e formai kritérium alapján, annál kevésbé, mivel a „pluralista" forma az akkori tartalomnak felelt meg — a nagybirtokos és tőkés osztályok mint uralkodó osztályok érdekeinek, hogy elfogadható vagy éppen megnyerő külsőt kölcsönözzenek a munkásságot és parasztságot „alkotmányosan" kizsákmányoló és elnyomó társadalmi rendszernek. A szocialista közösség országaiban a marxista—leninista pártok irányításával működő és más politikai szervezeteket is — akár egy politikai pártról, akár többről van szó — magában foglaló politikai rendszereket éppenúgy nevezhetnénk „pluralistának", mint poligámiának a koedukációs iskolákat vagy más hasonló intézményeket.

Vita

A munkásosztály vezetésével

Ezt a szerepet nemcsak az indokolja, hogy a dolgozó osztályok közül ma már a legnépesebb, hanem elsősorban az, hogy a legmodernebb — legtermelékenyebb, leghatásosabb — termelőerők megtestesítője és mozgatója (vagyis itt is a mennyiségi és minőségi kritérium egységéről van szó). Ez régi és nem új elv, de különösen aktuálissá teszi napjainknak az a feladata, hogy a végzett munkával arányos (tehát *így* differenciált) javadalmazással kívánjuk fokozottan elősegíteni és ösztönözni, pl. anyagi termelésünk magasabb színvonalra emelését. Márpedig melyik társadalmi erő az, amely ebben a szocializmusra nézve tipikus feladatban létének fogva legmélyebben és következetesen érdekelt? A nagyipari munkásság, amely az össznépi tulajdon bázisán, csak munkájával juthat előbbre és magasabbra (semmiféle járadékra, a szabadpiaci árak felverésére stb. nem számíthat).

Bizonyos szektás hibákra és káros következményeire emlékezve, a munkásosztály vezető szerepét természetesen szabatosan kell megfogalmazni, nem sértve, hanem aláhúzva és fejlesztve a szövetségesek méltóságát, önbizalmát és aktivitását.

Nem tudom helyesen érthető-e írásom címében a kérdő szembeállítás: kollektivizmus vagy pluralizmus? Sahnazarov professzor kétségtelenül szabatosan és félreérthetetlenül fogalmaztott, amikor a speciális politikai szervezési forma területén a pluralizmussal a demokratikus centralizmust szegezte szembe, konkrétan kifejtve ez utóbbi korszerűségét és magasabbrendűségét. Talán nem értékelik azonban a téma fegyelmezetlen, más területre kalandozó kezelésének, ha e formai mozzanat mellett — mivel a kollektivizmust én mint módszert és formát *is* értelmezem — arra a társadalmi erőre, vagyis a munkásosztályra hivatkozom, amely ennek az elvnek létének fogva elsőszámú hordozója, továbbá általában azokra, akik korunk problémáit képesek megoldani. Persze kollektivizmus és kollektíva még nagyon általános fogalmak, amelyek a munkahelyi kollektívától a szocialista országok közösségéig nagyon széles és színes skálát fognak át. Emberiségben és magyarságban kell nekünk gondolkodnunk s ennél nem adhatjuk alább, ha valóságosan és tartósan akarjuk problémáinkat megoldani s ehhez megvan a jó alapunk: a szocializmus, amely nem megosztja és szembeállítja, hanem egymáshoz közelíti és barátokká teszi a népeket és egyéneket.

A szocialista Magyarországon nincsenek kizsákmányoló osztályok, de még nem mondhatjuk el, hogy nálunk már minden társadalmi egyenlőtlenség megszűnt. Az egyenlő indulás lehetősége sem teljesen biztosított az ifjúság számára az adottságuknak és hajlamaiknak legjobban megfelelő pályaválasztásnál, amely összefügg bizonyos társadalmi egyenlőtlenségekkel (város és falu különbsége, tanyai osztatlan iskolák stb.). A nők egyenjogúsága területén sem tagadható — minden eredmény ellenére — hasonló társadalmi egyenlőtlenség. Gondoljunk a vezetésben vagy a jövedelemben való részesedésük arányára. Ez utóbbi különbségek szigorúan szólva már nem osztályjellegűek, csak azokkal összefüggő maradványok. Leküzdésük ugyanakkor a munkásosztály céljainak megvalósulásával (pl. az anyagi alapok kibővülésével) összhangban érhető el. Ezért a munkásosztály és szövetségesei öntevékenységi formái fejlesztésekor is az elvégzendő munka tartalmi problémáira, az előttünk álló nagy feladatokra koncentrálunk.

A pluralizmust én azért nem találom megfelelőnek és használom a kollektivizmus-kommunizmus kifejezést (ami korunkra alkalmazva néphatalmat, proletárdiktatúrát és szocialista demokráciát jelent), mivel szerintem a marxi felfogás a valóságban igazolódó történelmi előrelátással felismerte a munkásosztály mindenfajta osztálypriviléginmot tagadó természetét s ezt a pluralizmus kifejezés nem domborítja ki, hanem elmossa. A munkásosztály álláspontja először is túlhaladását jelenti az osztályon belüli csoportok elkülönülésének, még inkább szembenállásának: így retrográd álláspontnak bizonyul ezeket az „érdekcsoportokat" mint valami örök ellenségeskedésben levő „szomszédváraknak" értelmezni. Másodszor ez a pozíció történelmileg túlhaladását jelenti mindenfajta osztályelkülönülésnek s így végső fokon az osztálynélküli társadalom felé mutat. Ezzel minden más osztály természetétől és felfogásától eltér, azokkal nem egyenlő (márpedig a pluralizmus elfogadása legalábbis elvileg feltételezné a különböző osztályálláspontok közötti egyenlőséget, egyenlősítést).

SELMECZI JÓZSEF
tudományos munkatárs

Figyelem!

Értesítjük az egyetem hallgatóit, hogy a rájuk vonatkozó értesítések és közérdekű hirdetmények megtalálhatók a kari (dékáni hivatalok mellett, és a főbejáratnál levő), valamint a rektori hivatal hirdetőtábláján.

A hatalom osztottságáról és a technokráciáról

I.

Beszélgetés Gombár Csabával, az MSZMP KB Társadalomtudományi Intézetének munkatársával, a KISZ-vezetőképzésen elhangzott előadása után

Az előadáson szó volt arról, hogy a politikai hatalom különböző munkamegosztási, funkcionális és egyéb szempontból osztódik. Szeretnénk megkérni, hogy foglalja össze azokat a szempontokat, amelyek alapján a politikai hatalom osztódik, tagolódik. Továbbá kérnénk majd, hogy részletesebben beszéljen az előadáson említett politikai főhatalom funkcionálásáról — milyen szerepet tölt be Magyarországon —, és a politikai főhatalom mellett adódó részhatalmi viszonyokról, törekvésekről.

A HATALMON BELÜLI MUNKAMEGOSZTÁS ÉS ENNEK TORZULÁSAI

A hatalom osztottságának a munkamegosztás szerinti csoportosulása a hatalom klasszikus megosztottságának nevezhető, hiszen ezzel a kérdéssel már Marx is, és mások, napjainkig sokat foglalkoztak. Itt nagyon egyszerűen arról van szó, hogy különbséget szokás tenni a törvényhozó hatalom, a végrehajtó hatalom és az igazságszolgáltatást biztosító hatalmi rész között, tehát abban az értelemben, hogy egy országban, egy politikai szerkezetben a politikai főhatalom munkamegosztás szerint tagolódik. A klasszikus elképzelések szerint ennek az a funkciója, hogy az ilyetén intézményes különállás kölcsönös ellenőrzést biztosít. Talán egyszerűbb úgy megközelíteni a kérdést, hogy amennyiben a törvényhozó hatalom, ami a jogelveket, alkotmányos elveket tekintve a népszuverenitás letéteményese — hasonló megfogalmazásban található a mi Alkotmányunkban is — nagyon sokszor torzulhat, amennyiben nincs intézményes, pontosan körülhatárolt jogköre a végrehajtó hatalomnak és az igazságszolgáltatásnak. Tudniillik, ha ezek hiányoznak, akkor a végrehajtó hatalom (amely egyébként is hajlamos arra, és rengeteg lehetősége van, hogy túlsúlyos helyzetbe kerüljön, az elvileg a népakaratot megtestesítő törvényhozással szemben), számára lehetővé válik, hogy instruáljon, konstruáljon, tehát maga hozza a törvényeket, úgy alakítsa a dolgokat, hogy a törvények előkészítése, amely sok vonatkozásban amúgy is a végrehajtó apparátus, a miniszteriális szervek kezében van, végsősoron a törvényhozást akár diktálni is képes legyen. Avagy az igazságszolgáltató hatalom vonatkozásában konstruálja a pereket, mint ahogy erre emlékezhetünk a negyvenes, ötvenes évek elejének magyarországi időszakáról. Egyébként elméleti vita is lezajlott ebben a vonatkozásban, még a szocialista forradalom előtt, és az azt követő időszakokban is, hogy van-e értelme és van-e szükség arra, hogy a szocialista társadalom politikai berendezkedésben is ez a klasszikusnak nevezhető munkamegosztás intézményesen elkülönüljön. Úgy vélem, ma már nagy biztonsággal kijelenthetjük, hogy ez a bizonyos klasszikus munkamegosztási elképzelés szükséges a szocializmus körülményei között is.

A másik szempont a hatalom megosztásánál sokkal inkább egy tartalmi vonatkozás. Tudniillik a hatalom egysége (amelynek megteremtésére természetesen minden politikai irányzat törekszik, ha a főhatalom mindenkori birtokosa, hiszen az adja a hatalom ütőképességét, a politikai tevékenység normális alkotóképességét), amely kapcsolódik mindenkor sajátos osztottságokkal. A hatalom egysége, vagy nevezhetjük akár politikai egységnek is, mint ismeretes, mindenkor *megteremtendő*. Mivel a hatalom egységének *megteremtéséről* van szó, magától értetődő, hogy különböző érdekek különböző hatalmi törekvésekben jelentkeznek, tehát adott egy tartalmi, hatalmi tagoltság, mégpedig a különböző politikai alternatívák, választási lehetőségek szerint, egymástól eltérő, egymással szembenálló vélemények alapján és ezek képezik a politikai hatalom tartalmi tagoltságát.

A politikai szókincs magyarul és más nyelven is ezt a politikai tagoltságot kívánja lefesteni, amikor jobboldalról, baloldalról, centrumról, balszélről, radikalizmusról, liberalizmusról, neokonzervativizmusról stb. beszél: képet kívánnak festeni arról, hogy milyen a politikai színkép, valójában milyen a politikai tagoltság. Hozzá kell itt tenni, hogy nagyon könnyen használjuk a jobboldal, vagy baloldal terminusait, amelyek azonban önmagukban semmi mást nem jelentenek, hanem mindig valamihez való viszonyítást. Ha valakire azt mondják, hogy jobboldali, vagy baloldali, az a politikai alternatívákban való megfogalmazás nélkül semmi fogódzót nem ad. Amikor politikai helyzetelemzést kísérelünk meg, akkor kíváncsiak vagyunk arra, milyen a hatalmi tagoltság, alapvetően arra van szükség, hogy eligazodjunk az alternatívák között, egyáltalán annak a megállapítása szükséges, vannak-e politikai alternatívák. Nálunk még a kutatók számára is nagyon nehéz a politikai alternatívákat időben felfedni, mivel a politikai képviselőik a nyilvánosság előtt mimikri szerepet vállalnak. E kérdés megválaszolása mentén kell, hogy kirajzolódjanak a valóságos törekvések, amelyek természetesen egy politikai osztottságot adnak, és amelyek a politikai főhatalom számára, a politikai vezetés számára mindig az egységteremtés feladatát is jelentik; tehát, hogy a lehetséges szövetségesekkel együttműködjék; körülrajzolódjék az ellenzék az elképzelt s megnyilvánuló céltételezésekkel szemben és hogy egyáltalán osztogatni lehessen értelmesen jobboldali, vagy balodali címkéket.

Ezek, ha tudjuk, hogy milyen a politikai megosztottság, természetesen már nem címkék, hanem megmagyarázva, tartalommal bíró jelenségekké is válnak.

Azt jelenti ez, hogy a politikai főhatalom tulajdonképpen „tartalmatlan"? Az a szerepe, hogy az egységet és mozgásteret, játékteret biztosítson különböző politikai alternatíváknak? Lehetőséget teremtsen azok számára, hogy a saját társadalomra vonatkozó elképzeléseiket megvalósíthassák? Tehát pusztán az egyensúlyteremtés és a különböző alternatívák integrálása a szerepe politikai főhatalomnak?

NEM SEMLEGES DÖNTŐBÍRÓ

Nem feltétlenül, félreértés lenne, ha így fogalmaznánk, hiszen minden politikai szerkezetben a főhatalom valami sajátos politikai csoport által birtokolt; egy sajátos politikai közösség az, ami a politikai főhatalmat a kezében tartja. A politikai főhatalom soha nem egy semleges döntőbírói pozíció, még akkor sem, ha ennek birtokosai esetleg egyébként azt tételezik fel magukról. Alapvetően hatalmi viszonyok azok, amik a hatalom megszerzése és megtartása körül szerepet játszanak. Technikailag a politikai eljárásmódokban azonban, amire a kérdés vonatkozik, természetesen arról is szó van, hogy egyensúlyozni kell, szövetségi politikát kell kialakítani, kompromisszumokat kell kötni, a szövetségesei számára autonómiát biztosítva. Az egyensúlyozás, lavírozás, a politikai szükségszerűségek figyelembe vétele, a konfliktusok áthidalásos kezelése és más egyéb, mint politikai eljárásmód, természetesen felmerül a politika szerkezetében, de azt feltétlenül hangsúlyozni kell, hogy a főhatalom soha nem egy semleges, a politikai tagoltság fölött levő képződmény.

Számomra meggyőzőnek tűnik az, hogy a szocializmus is egy tagolt társadalom és mint ilyen, mindenképpen politikai alternatívákat is kitermel. Gondolok a mezőgazdasággal kapcsolatos alternatívákra, a szövetkezetek államosításával kapcsolatban, vagy az új gazdasági mechanizmus reformjával kapcsolatos lépésekre, visszalépésekre. A nyilvánosság is ismer ezekből jónéhány kérdést. Az is igaz, hogy sokszor csak utólag tudunk arról, hogy milyen viták voltak magán a párton belül is. Azt tehát, hogy tagolt társadalom vagyunk, csak nagyon szűk réteg számára kérdéses, akik kizárólag az antagonizmussal kapcsolatban tudják értelmezni a politikai alternatívákat. Szeretném kérni, mondjon néhány konkrét példát arra, hogy ma Magyarországon mondjuk a jobb és baloldal formális terminusait miként tudnánk megtölteni a politikai alternatíváknak bizonyos leírásával, bizonyos konkrét törekvéseivel.

PROGRESSZÍVEK ÉS ÓHITŰEK

Nos, ez nagyon nehéz kérdés, őszintétlen válasz lenne, ha azt mondanám, hogy én erre pontosan és érdemben tudok válaszolni. Egy nagyon kicsit történelmileg érdemes visszalépni, tehát amikor nyilvánosan Magyarországon megfogalmazódtak a reformtörekvések, az ennek mentén kialakuló alternatív helyzet nagyjából, egészében lehetőséget adott azok számára, akik a politika iránt érdeklődtek, hogy az alternatívákat kitapogassák. Másként fogalmazva, kialakult a reformot pártolóknak a csoportja, és megnyilvánultak olyan törekvések és elgondolások, amelyek bírálták ezeket a reformelképzeléseket. A két — mondjuk így szélsőség — között közvetítő álláspontok is, és semleges álláspontok is kialakultak. Ez így visszanézve viszonylag tiszta (talán még a tisztát is érdemes idézőjelbe tenni) alternatív helyzetnek tekinthető. Azóta aztán a reformmal kapcsolatos aggályok, a reformtörekvésekkel szemben alkalmazott fékek, külső és belső

Az oktatási és tudománypolitikai bizottság munkájáról

Beszélgetés Vági Ferenccel

A párt-vb oktatási és tudománypolitikai bizottsága 1971 óta működik egyetemünkön. A bizottság élén Vági Ferenc az agrártanszék vezetője áll.

— Mi a bizottság fő tevékenységi köre és milyen szerepet tölt be a párt-vb mellett?

— Az oktatási és tudománypolitikai bizottság feladata, hogy alapvető oktatási és tudományos kérdésekben tanácsadó szerepet töltsön be a vb és a pártbizottság mellett. Ebből következően feladatának tengelyében az áll, hogy véleményezze azokat az elgondolásokat, tervezeteket, amelyek az oktatás fejlesztésével kapcsolatban jelentkeznek, véleményt mondjon a tudományos munka egyetemi irányzataival kapcsolatban. Ilyen volt az elmúlt időszakban a fejlett szocializmus témaköre kidolgozásának ösztönzése a politikai gazdaságtan és az ideológiai tanszékeken.

— Milyen témákkal foglalkoztak a közelmúltban?

— Az elmúlt pártértekezleti időszakban az oktatásra vonatkozóan a fő munkaterületek a képzéskorszerűsítéssel voltak kapcsolatosak. Ebben a tanévben a pártbizottság és az egyetemi tanács együttes ülésére a képzéskorszerűsítés menetének megtárgyalásához készített a bizottság állásfoglalást. Legfontosabb kérdésként jelentkezik itt a tananyagfejlesztés az alaptárgyaknál — ezek a politikai gazdaságtan, az ideológiai tantárgyak, de ide tartoznak az ágazati gazdaságtanok, és a hozzájuk kapcsolódó vállalatgazdasági ismeretek is. Ezek a tananyagok a képzéskorszerűsítés folyamán jelentősen formálódtak, új jegyzetek, tankönyvek jelentek meg. Most elérkeztünk oda, hogy a fejlesztésről számot adjunk az eddigi tapasztalatok alapján.

Ezekhez kapcsolódóan másik fontos alapkérdésnek tartom az egyetemen jelenleg az oktatás módszertani hátterének stabilizálását és a módszertani lehetőségek kihasználását. Az előadásoknál a mai kor technikai feltételeit jobban kéne érvényesíteni és kihasználni. Az írásvetítőt ma már nem lenne szabad nélkülözni, hiszen az anyag sűrítésére adna lehetőséget és szemléletesebbé is tenné a gondolatmenetet. Sajnos az egyetem tantermei nagyon szűkösen vannak fölszerelve ilyen berendezésekkel, sőt a korábban megépített audiovizuális berendezéseket az egyetem eladta. Pedig jó lenne ezt a technikai fejlesztési folyamatot anyagi lehetőségeinknek megfelelően folytatni, és a rekonstrukcióval összekötni. Ilyen vetületben a képzéskorszerűsítést még nem vizsgáltuk, eddig arról beszéltünk, hogy mit, milyen szerkezetben tanítsunk és kevésbé a hogyanról, a módszerről. Bár a blokkos szisztéma, amely általánossá vált, tulajdonképpen módszerbeli változást is hozott.

— Hogyan értékelték a blokkok bevezetésének és működésének tapasztalatait?

— A bizottság külön nem vizsgálta ezt a kérdést, de a képzéskorszerűsítés értékelése keretében kitértünk rá. Egyelőre még nem áll rendelkezésre elég tapasztalat az átfogó értékeléshez. Mindenesetre fontos lesz a jövőben, hogy a blokkokban oktatott tananyagok stabilizálódjanak. Szükség lesz a közgazdasági elméleti ismeretekkel kapcsolatos blokk létrehozására. Elhangzottak olyan vélemények is, hogy ebben a rendszerben a fő szakjellegű tárgyak súlya csökkent, és ezen változtatni kellene. Ennek eldöntéséhez alaposan ismerni kell, hogy a végzettek a munkahelyükön milyen feladatokkal állnak szemben, milyen tárgyakra volna nagyobb szükségük. De ez nehéz probléma, csak átfogó vizsgálat után lehet választ adni az ilyen jellegű kérdésekre.

— Beszéljünk most a bizottság másik tevékenységi köréről a tudománypolitikai területről!

— Itt munkánk döntő része annak tanulmányozása, hogyan, mi módon folyik egyetemünkön a tudományos munka. Ebben meghatározó a tanszékek tevékenysége, hozzáállása. A bizottság feladata itt az általunk végzett munka áttekintése, értékelése. Bizottságunk politikai testület, elsősorban az érdekel bennünket, hogy a pártszervezet hogyan segítheti, ösztökélheti a tudományos munkát. Így például az elmúlt időszakban a bizottság tevékenységében nagyon fontos kérdésként jelentkezett a tudományos munka erkölcsi helyzetének megítélése. Egy közelmúltbeli eset kapcsán a pártszervezet fontos feladatává lett, hogy áttekintse a szerződéses kutatások menetét, és ebben az egyetemi dolgozók tudományerkölcsi hozzáállását. Kétségtelen, hogy ez sokféle problémát felvetett a tudományos munka területén. Felmerült, hogy az anyagiasság, túlzottan motiváló tényező-e a KK-munkában. Ennek visszahatásaként bátortalanság volt érezhető. Nekünk nagyon fontos teendőnk volt akkor, hogy megmutassuk a tényleges helyzetet, és tisztázzuk, hogy nincs itt túlzott anyagiasságról szó. Ugyanakkor kétségtelen, hogy az anyagi elismerés is befolyásoló tényező a tudományos erőfeszítéseknél. Az ezzel kapcsolatos vizsgálatok és a végső állásfoglalás nagyban segítettek a dolgok tisztázásában és a demokratikus kutatási gyakorlat megteremtésében.

Az egyetemen igen széles alapokon, sok tantárgyi anyaghoz kapcsolódóan folyik a tudományos kutatás, nekünk kell abban segítenünk, hogy ez ne vezessen túlzott szétforgácsoltsághoz. A mi állásfoglalásainkban erre a problémára is felhívjuk a figyelmet, és szorgalmazzuk a tanszékek közötti együttműködéseket, de ebben még sok kihasználatlan lehetőség rejlik.

— Jelent-e előrelépést ebben az intézetek létrehozása, például a Népgazdasági Tervezési Intézeté?

— Erről még korai lenne beszélni, hiszen a Népgazdasági Tervezési Intézet alapítási okmányán még alig száradt meg a tinta. Az együttműködés és a kollektív kutatások felerősödése döntően azon múlik, hogy mennyire ismerik fel és értik meg az oktatók, hogy a közös kutatásban eredményesebb lehet a munkájuk. Egy ilyen sikeres közös kutatásra példát is mondok. Az agrártanszéken egyik alapvető feladatunk volt az élelmiszertermelés szimulációs modelljének kifejlesztése. A kutatás az agrár tanszék néhány munkatársának munkájára, a Tervgazdasági Intézet egyik osztálya munkatársainak tevékenységére és Csáki Csaba laxemburgi intézeti munkájára épült, de más intézetek, vezető szervek munkatársai is bekapcsolódtak. Az együttműködés elengedhetetlen volt ennek a nagy feladatnak a megoldásához. A kidolgozott szimulációs modell gyakorlati alkalmazására is sor került és ennek tapasztalatait összeis foglalták a hazai élelmiszer-termelés vonatkozásában.

A mi bizottságunk azzal járulhat ehhez hozzá, hogy a tudományos munka továbbfejlesztéséről véleményt mond, a pártbizottság elé viszi a problémákat és javaslatokat tesz azok megoldására. Hangsúlyozom, hogy a bizottságunk politikai jellegű, tehát nekünk azt kell szorgalmaznunk, hogy az egyetemen a tudományos munka légköre megfelelő legyen, és, hogy oktatóinknak legyen érdekeltségük a tudományos munkában és megfelelő elismerésben részesüljenek kutatómunkájukért.

— Milyen módon kapcsolódnak az egyetemen folyó kutatások az országos irányokhoz?

— Az országos koordináció központjában az Akadémia áll, a pártszervezetnek nálunk azt kell elősegíteni, hogy az egyetemen kialakuljon a törekvés az országos feladatok megoldásába való bekapcsolódásra. Az egyetem koordinálja a Szocialista Vállalat főirány országos kutatásait. Nyilvánvaló, hogy nekünk ebben a témában házon belül kedvet kell teremteni a kutatáshoz. Ma is problémája azonban ennek a koordinációnak, hogy az egyetem munkatársain keresztül nem tud eléggé részt venni a munkában. Ez azzal függ össze, hogy a kutatási igények az oktatáshoz kapcsolódóan is nagyon differenciáltak és kevés lehetőség marad az oktatóknak kimondottan a Szocialista Vállalati témával való foglalkozásra. Ennek ellenére a koordinációban több kérdéskört sikeresen feldolgoztak, ilyen volt például a szocialista demokrácia, üzemi demokrácia, a vállalat jogi kérdései. Van azonban még tennivaló ezen a területen — fejezte be Vági Ferenc a beszélgetést.

M. G.

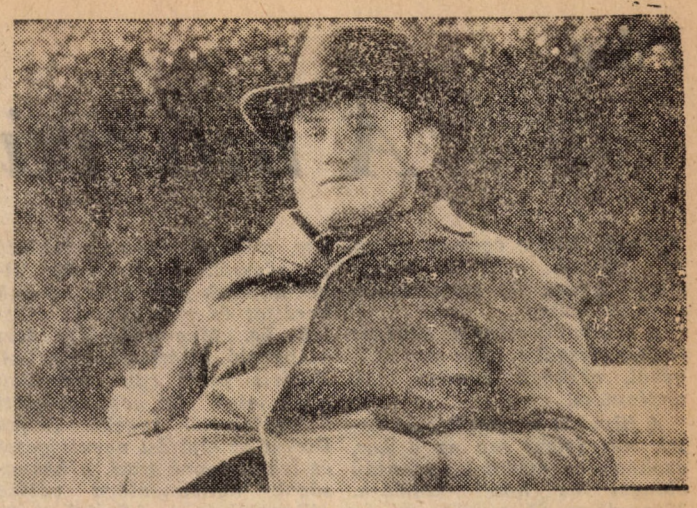

A felvételt készítette: Balázs Gusztáv

Az elmúlt félév vizsgatapasztalatai

(Folytatás az 1. oldalról)

ton legjellemzőbb az évismétlők, évhalasztók, elégtelenek számának növekedése. A fő buktató tárgy továbbra is a *fortran* és a *valószínűségszámítás.*

A dékánok írásos jelentéseihez többen hozzáfűzték mondanivalójukat. *Szuhay Miklós* oktatási rektorhelyettes tájékoztatást adott arról, hogy mit tesz a politikai gazdaságtan tanszék a kirívóan rossz vizsgaeredmények megszüntetésére. A félévi vizsgák alkalmával megszünteti a tanszék a belépő tesztet és helyette a rendszeres számonkéréssel reméli elérni a jobb vizsgára való felkészülést.

Többen hangsúlyozták, hogy szigorúbban kell megkövetelni a hallgatóktól a kötelező irodalmat.

Mások tanári oldalról sürgették a *rendteremtést a vizsgakövetelmények szempontjából.* A személyi megítéléstől függetlenül is nagyon eltérnek egy-egy tárgyon belül a vizsgakövetelmények. Ennek a következménye, hogy míg az egyik vizsgáztatónál az elégtelenek száma 50 százalék, addig a másiknál 30, vagy 40 százalék. A vizsgaidőszak közeledtével aktuálissá válik egy-egy tárgyon belül egységesíteni a vizsgakövetelményeket. Azonban nem bízhatjuk a rendteremtést csak a vizsgákra. Ennél fontosabb, *ha a szemináriumos tárgyak nagyobb hangsúlyt kapnak az év folyamán, s ha a követelményeket megszigorítják.* Mert az alapozó tárgyak rendkívül alacsony színvonala, amit a vizsgajegyek átlaga bizonyít, súlyos következményekkel járhat a jövő közgazdász generáció szakmai színvonala szempontjából.

Nyugodt lelkiismerettel legalább egy jegyet le is vonhatunk a jelenlegi eredményekből — állapította meg a tanács egyik tagja. Ehhez a hozzászóláshoz kapcsolódott *Szarvas László* pártbizottsági titkár, aki megállapította a vizsgaeredmények alapján, miszerint a négyes átlageredmények azt mutatják, hogy *a számonkérésben legalább annyi lazaság van, mint a hallgatói felkészülésben.* Szigorúbb tanári elbírálásra van szükség. *A tanároknak is konzekvensen a felkészültségnek megfelelően kell leszállítaniuk a vizsgajegyeket.*

A vizsgatapasztalatok reális értékelésében az vezette a tanács munkáját, hogy emelni kell az oktatás színvonalát és a vizsgák szigorát. Az ezirányú további korszerűsítés érdekében a rektor számít a tanszékek javaslataira, mert a következő tanév folyamán erre a problémára az egyetemvezetés még visszatér. Ettől függetlenül a tanév közben és a félévi vizsgák során az alacsony eredmény szemléletmódjával szembe kell helyezkedni az oktatóknak a nevelő munkában.

H. E.

---

gátló körülmények ezeket az meglehetősen keverték tették, visszamenőleg sem, és a mai megfelelően és tartalmasan a jobboldal és baloldal fogalmait itt alkalmazni. A politikai köznyelv a szokásos megfogalmazásban, a reformpártiakra azt mondta, hogy progresszívek, nem mintha ez egy világos és tiszta fogalom lenne, de ezt használták. Reformellenzékre pedig használták az óhitűektől kezdve a legkülönbözőbb elképzeléseket, csökönyös reformellenzék, vagy a reformtörekvések reakciója, de a reakciósság fogalmát sem használták már olyan formában, ahogyan klasszikusan szokott felmerülni, vagy ahogyan 1945 után meghatározott konkrét politikai tartalommal telítődött a magyar köznyelvben.

AGRÁRPÁRTI ÉS IPARPÁRTI TÖREKVÉSEK?

Így tartalmilag tekintve a kérdést, ezek azt hiszem inkább használható fogalmak, mert nagyon markánsan megnyilvánul időnként az agrárpártiság, vagy különböző ipari lobbiknak a működése. A magyar társadalom történetéből is sok vonatkozásban érthető, és az ötvenes évek általános társadalom- és agrárpolitikájából is következik, hogy számosan rokonszenveznek a mezőgazdasági kérdésekkel. Nem beszélve kifejezetten nemzetgazdasági ésszerűségekről, amelyek nagyon sokszor világosan érvelnek a mezőgazdaságot segítő politikai döntésekért. Az e hónapi Forrás egyik számában Hatvani Dániel főszerkesztő ír egy érdekes szociográfiát, amely valójában gazdaságpolitikai kicsengésű is, hiszen a rentabilitás kérdéseit feszegeti. Ő is, hasonlóan másokhoz, arra a következtetésre jut, hogy sokkal inkább gondot kellene fordítani a mezőgazdaságra, ahol termelési tradícióink, természeti feltételeink esetleg megfelelőbbek mint egyes ipari tevékenységek folytatása. Ez természetesen gazdasági ésszerűségek kérdése, de ezekkel a problémákkal kapcsolatban valóban tapasztalható az, hogy különböző ipari ágazatoknak sajátos politikai befolyása van, és ehhez képest az agrárágazatnak sokkal kevésbé van befolyása a politikai döntésekre. Ez nem jelenti azt, hogy ez nem változott. Éppen a reformtörekvések időszaka az, amikor a tsz-eknek végülis egy érdekvédelmi szervezete alakul meg. Országosan kísérelnek meg ekkor egy politizált érdekvédelmet kialakítani. Tehát ha úgy tetszik, a TOT-nak feladata, elképzeléseket Nem tudnám helyzetre sem vállalt kötelessége az, hogy politikai szinten képviselje az agrárérdekeket. Nem beszélve arról, hogy természetesen miniszteriális szinten is megvan az ezzel kapcsolatos szervezet, amelynek e tevékenységet folytatnia kell. De a kérdésre válaszolva, valóban így tartalmilag lehet ilyen típusú véleménykülönbségekről és döntésbefolyásoló törekvésekről beszélni.

— Hogyan lehet összekötni ezeket az alternatívákat, tartalmi tagoltságokat azzal, amit az MSZMP „a kétfrontos harcnak" hív és melyről Kádár János legutóbb csepeli beszédében újra hallottunk. Hogyan lehet ezeket a tartalmi tagoltságokat közelíteni az ilyenfajta kétfrontos megközelítéshez?

KÉTFRONTOS HARC — ERŐFENNTARTÓ KIEGYEZÉS

A kétfrontos harc természetes sajátossága, minden hatalmi pozíciónak. Tehát teljesen elvontan tekintve a kérdést, nehéz olyan szélsőséget találni, bármelyik irányba, amelyhez képest még ne lehetne elképzelni, sőt ne lehetne találni a politika történetéből és gyakorlatából egy még szélsőségesebb törekvést. Minden politikai csoportosulás, törekvés bizonyos szempontból természetszerűleg is folytat egy kétfrontos harcot. Egészen más dolog azonban az, amikor egy politikai platformnak koncepcionális törekvésévé válik a szélsőségektől való politikai elhatárolódás. Abban az értelemben, ahogy egy szövetségi politikát lehet fölfogni, tehát viszonylag egy erőfenntartó kiegyezés során kívánja álláspontját érvényesíteni és konzekvensen kíván elhatárolódni a legkülönbözőbb irányú szélsőségektől, amelyek esetleg már nem is kétfrontos, hanem többfrontos harccá is válnak. Az a klasszikus kifejezés, amit a kétfrontos harc jelent, roppant fontos, mert alapvetően egy olyan értéktörekvést jelez, amely a kizárólagos szélsőségeket nem kívánja követni. Márpedig ismeretes a magyar szocialista törekvések nem hosszú történetéből is, hogy a kizárólagosságokra való törekvés számos esetben megnyilvánult, tehát mindenképpen egy nagyon értékes, és fontos álláspontról van itt szó.

Természetesen nagyon nehéz most már egy több mint két évtizedes politikai álláspontnál ezt egyértelműen és sommásan elintézni. Hiszen két évtized alatt sok választási lehetőség alakult ki, és a kétfrontos harcnak a tartalma esetenként jelentősen változott. Változtak a hozzátartozó elképzelések is. A tíz éve folytatódó reform ügyében a kétfrontos harc valóban egy régi gazdaságpolitikai, a negyvenes évek végére, az ötvenes évek elejére jellemző általános politikai szerkezet, eljárásmód ellen is irányult, ugyanakkor egy szélsőséges, a kapitalista országok piacviszonyaira jellemző álláspontról ezt mindig megvédte. Nagy általánosságban ezt tudom mondani. Nem szabad soha elfeledkezni arról, hogy minden politikai álláspontól vannak jobbra vagy balra állók, a fogalomnak ebből az egyszerű, viszonyító jellegéből következően.

— Mi azt tanultuk, hogy a Párizsi Kommünnel kapcsolatban Marx megfogalmazta, miszerint végre felredeztük azt a politikai formát, amelyben a munka gazdasági felszabadítása végbemenet. Tulajdonképpen ez végigvonult az állammal, politikai rendszerrel kapcsolatos gondolkodáson, és tudjuk, hogy Lenin nagy reményeket fűzött a szovjetekhez. Itt a munkáshatalom nagyon határozott formát kívánt magának teremteni. Most arra szeretnék kitérni mindenekelőtt, hogy mi az, amit nem kívánt csinálni. Nem kívánt külön hadsereget, rendőrséget, meg kívánta szüntetni a hatalmi ágak szétválasztását, a parlamentarizmust stb. Tehát egy nagyon határozott koncepció volt azzal kapcsolatban, hogy az intézmények bizony-bizony olyan viszonyokat tartalmaznak, amely tulajdonképpen — most visszafordítom a marxi megfogalmazást — a munka gazdasági felszabadításával összefüggésben problémákat vetnek fel. Ugyanakkor a kelet-európai szocializmus történetéből, személyi kultusszal a hátunk mögött éppen azt tanultuk meg, hogy szükség van ezekre a szétválasztásokra, szükség van a bürokráciára, a törvényhozó hatalomra stb. Milyen elméleti elképzelések vonhatók le így a politikai felépítmény további sorsával kapcsolatban? Hogyan tudnánk ezeket az elméleti megállapításokat valamiképpen összefüggésbe hozni azokkal a korai elképzelésekkel, amelyek a szocializmus politikai rendszerének gyors, vagy elég gyors elhalásával függnek össze.

NEM ELHALÓ ÁLLAMMAL VAN DOLGUNK

Ez alapvetően a politika felfogásával, a politikai rendszer értelmezésével kapcsolatos. Ha a politikát, vagy azon belül az államot kizárólag a rosszal azonosítjuk, akkor nagyon érthető az a történelmileg megnyilvánuló undor, gyűlölet, ami sokakban a politikával és az állammal felmerült, és érthető az, hogy a „heroikus illúziók" korszakában elméletileg megkísérelték mint egészet kisöpörni az emberek jövőjéből, mert az mást nem okozott, mint rosszat, kizsákmányolást, szenvedést. De az alapkérdés, mint említettem, a politika, a politika rendszerének a felfogása. Én úgy vélem, hogy a politika nem azonosítható a rosszal, a bűnössel, a gonosszal, a politika, amióta az emberiség történetében kialakult, nemcsak negatívumok, hanem a lehetséges pozitívumok hordozója és kiteljesítője is. Egy politikai rendszer nagy károkat okozhat, ugyanakkor a fejlődést nagymértékben meggyorsíthatja és egy jó politika jó következményekkel jár az állampolgárok számára is. Tehát a politikát alapvetően nem úgy képzelem el, hogy kizárólag konfliktusok keltője, hanem az egyébként legkülönfélébb érdekellentmondásokból származó konfliktusok kezelője is. Egy adott népességnek a politikai ellentmondásokkal egyetemben az egységben tartását is mindenkor ellátja. Az egységépítésnek is feltétlenül letéteményese. Ha nagy szükség lenne rá, de nem biztos, hogy van, klasszikus idézeteket ezzel kapcsolatban is lehetne találni a marxizmus klasszikusaitól. Ezt a vonalat is érdemes tovább gondolni, és ha tovább gondoljuk, az is következik ebből, hogy *a politika fogalmi elhantolása,* a politikának és az államnak a jövőből való *kiiktatása* nem feltétlenül biztosan járható út. Úgy szoktak manapság sokan fogalmazni, hogy az állam elhalása *a messzi jövőbe* tolódott. De amit érzékeltetni szándékoztam, abból számomra az következik, hogy egyáltalán nincs szükség a politikának és a politikával kapcsolatos intézményeknek jövőbeni *spekulatív kiiktatására,* hanem mindenkor a politika javítására van szükség. Szerintem lehetőség is csak erre van. Tehát egyszerűen fogalmazva, az állam elhalásának tétele egy olyan tétel számomra, amit reális folyamatok, a szocializmus történetében megnyilvánuló reális folyamatok nem támasztanak alá, de sem morálisan, és elméletileg sem látom indokoltnak azt, hogy a politikát ki kellene, vagy ki lehetne iktatni az emberiség jövőjéből. Jó politikát kell folytatni. A politika rendszere egy olyan társadalmi képződmény, melyre szükség van, mely nemcsak konfliktusokat kelt, nemcsak olyan, amiben a konfliktusok megnyilvánulnak a politikai nyilvánosság szintjén, hanem ahol ezeket kezelni is lehet és amennyiben nem lenne egy ilyen szervezetrendszer, elméletileg is nehéz elképzelni, hogyan lehetne kezelni ezeket. Visszatérve az alapkérdésre, az emberiség, így a szocializmus jövőjében is számolnunk kell azzal és érdemes arra gondolni, hogy politikai intézményekre, politikai eljárásokra szükség van. Reálisabb, ha ezeknek a megjavításán gondolkodunk. Valószínűleg ekkor közelebb állunk a valósághoz, a feladatok megoldásához.

Sándor Péter
Horn Gábor

(Folytatása következik)

Film

A márványember

Wajda filmje egészen olyan, mintha nem is Wajda filmje lenne. Új tartalmában és új formailag.

A Márványember az ötvenes éveket vizsgálja, azok szemszögéből, akiknek mindez csak történelem.

A film azt is nagyító alá veszi, mit jelent ma az a kor, azoknak az éveknek szenvedő alanyai és hősei számára. Mennyiben él tovább az az idő, mai gondolkozásunkban, érzéseinkben, milyen hagyományokat hurcolunk tovább, akár tudattalanul is?

Az új téma nem engedheti a régi módszert. Tárgyilagosság és kutató szenvedély jellemzi a megváltozott stílust. Wajda képes volt megújítani önmagát, hogy filmet készítsen a mi korosztályunk számára. Közérthetőt, sodró lendületűt, gondolatgazdagot, egy nyomozás izgalmával felérőt.

Mert a film tulajdonképpen nyomozás. Ágnieszka, a végzős rendező szakos diáklány vizsgafilmjét készíti. Szembeszegül tanára veszélymentes, rutintémákra buzdító javaslataival, és régi híradófilmek közt szimatolni kezd egy volt sztahanovista életútja után. Felkutatja az események tanúit: a kőműves Birkutnak országos hírnevet szerző filmrendezőt, akinek elbeszélése nyomán megelevenedik a sztahanovistává válás mechanizmusa; megtalálja az esetben illetékes besúgót és titkosrendőrt, aki ma egy sztrintizbárt irányít, és kifaggatja egy, a kőművest megcsonkító támadásról. A provokáció elkövetőjének jobb híján hősünk barátját és munkatársát állítják be. Megmentéséért tesz hiábavaló kísérleteket Birkut. Barátja perét egy „technikai okok miatt" be nem mutatott híradófelvétel rögzíti. Ebben Birkut az eljárást nevetségessé és lehetetlenné teszi, a hazugságok nyilvánvalóvá válása pillanatában a felvétel megszakad. Birkut és társa évekre börtönbe kerülnek. Újabb tanúk visszaemlékezései és híradórészletek, előkerült kordokumentumok alapján derül fény Birkut szabadulása utáni életének állomásaira, az őt körülvevő politika hangulatváltozásaira; kiszolgáltatott vergődéseire barát és asszony nélkül, aki csak addig tartott ki mellette, amíg neve pénzt és dicsőséget hozott. Birkut hosszas kutatás után megleli feleségét és megérti a szakítás visszavonhatatlanságát. Több tanú nem lévén, valójában itt vesztjük nyomát.

A fiatal filmrendezőnő kétségbeesett küzdelmet vív Birkut előkerítéséért, hogy megszólaltathassa az egyetlen embert, aki a történetben mindeddig mai alakjában meg sem mutatkozva, de végig naivan becsületes, önvészélyesen őszinte tudott maradni. Ez a titok szívja maga után a lányt, aki semmibe veszi tanára intelmét a film szalonképtelenségéről. A vizsgafilm befejezetlen marad, csak arra nem sikerült rátalálni, akiről az valójában szól.

Wajda semmi olyat nem mond filmjében, amit eddig ne tudtunk volna; történelemkönyveink a perekre, a mozgalmakra, az emberi drámákra néhány sorban odavetik elhatárolódó sajnálkozásukat, miközben a kor alapvetően helyes fejleményeit bizonyítják. Az elnagyolt történelmi ítéletek mögött azonban ma még inkább választ követelnek a miértek, a hogyanok, mint eddig bármikor. Meg kell értenünk, hogy az az idő nem múlt — nem múlhatott — el nyomtalanul. Vállalkozni kell a közelmúlt és a ma összehasonlítására, a most már talán meg-megnyíló lehetőség teljes kihasználására.

A vizsgafilm elfogadhatatlan. Nem azért vesznek el Ágnieszkától filmet és magnetofont, mert nem találta meg a főhőst. Az már csak idő kérdése lenne.

A falba ütközött lány immár több mint 20 év után nyomok nélkül, pénz és hivatalos támogatás hiányában, apai nógatásra, újra próbálkozik. Birkut fia az utolsó tanú, akitől megtudja, hogy apja halott. Az utolsó kockákon a felnőtt fiút és Ágnieszkát látjuk a filmgyár folyosóin.

Szándékosan adom csak bő vázát a történetnek: a háromórás alkotás a filmes keretjáték, a híradófelvételek és a kortársak emlékezéseiből készített filmek vegyületéből kerekedik ki. A híradórészletek a hitelességet, Ágnieszka és kis csapata a nyomozással együtt a mával kínálkozó összehasonlítást, a felidézett emlékek a drámai fordulópontokat, a dramaturgiai folytonosságot, mint a film gerincét hivatottak alátámasztani.

Nagyszerűen ötvöződik Wajda filmjében a helyzet- és a jellemkomikumok feloldó hatása, a mélyebb kritikai mondandóval; „a komoly", szenvedélyes film meg-megkönnyebbül a néhány vidám perc révén.

A történet mellett, Wajda képeiben, díszleteiben is üzenetet rejteget, érdemes figyelni a látszólag jelentéktelen háttérképekre, a véletlenszerű mozzanatokra, elejtett mondatokra; ilyen tudatos rendező egész műve a mondandót szolgálja.

Nem lehet tagadni, a Márványembernek vannak vitatható elemei is. Ágnieszka alakja idegesítően vibráló és egy-egy figura kidolgozását meg lehet vádolni az elkapkodottság jelzőjével, de mindezek a hibák, úgy érzem, eltörpülnek a film gondolatgazdagsága és lendületes stílusa mellett.

A Márványember izgalmas adalék, érdekes nézőpont egy külföldi rendező kamerájából. Méltó helyet foglal el az ötvenes éveket kutató magyar filmek — a Nyár a hegyen, A tanú, a Ménesgazda és az Angi Vera — sorában.

Simonyi Tamás

Beszélgetés a könyvesboltban

— Jó napot kívánok! Egy Egyetemi Szemlét kérek.

— Tessék. De itt nem csak Egyetemi Szemlét lehet ám vásárolni!

Ezzel fogadott, így ismertem meg *Gömöri Juditot*, az átszervezett és megújult könyvesboltunk új főállású vezetőjét.

— A tanév elejétől jelentősen megváltozott egyetemünkön a könyvárusítás rendszere...

— Igen. A Kossuth Kiadó könyveit külön helyiségben árusítjuk. Fontos feladat a Kossuth Kiadó könyveinek jobb propagálása, a készlet gyorsabb forgatása. Különösen az aktuális füzetekre gondolok, amelyek időszerűsége nem engedi meg a porosodást. Az eddigi üzlethelyiségben a Közgazdasági és Jogi Kiadó könyvei, valamint a szépirodalmi, művészeti kiadványok kaphatók. Központi polcokra kerültek a közgazdasági szakkönyvek. A kirakatokat sűrűn átrendezem. Szerintem alapvető követelmény az, hogy a szakkönyvek mindig legyenek szem előtt. Az újdonságok kiemelt helyre kerülnek. Nagyon szeretném, ha sikerülne ezek választékát az egyetemi kívánalmaknak megfelelően alakítanom.

A szépirodalom, de különösen az irodalomtörténeti, művészeti könyvek megszerzése szintén szívügyem.

— A kereslet is ösztönözhet, hiszen éppen most vitte el ismert oktatónk Manga János egyik néprajzi művét. Mégis úgy érzem, hogy a könyvesbolt — noha meglepően széles választékot képvisel — *nincs eléggé kihasználva, érdemtelenül háttérbe szorult a propaganda listáján is. A készlet általában, a közgazdasági könyvek sora pedig kiváltképpen érdemessé tenné a helybeli vásárlás nagyobb arányát.*

— Rejtettségünk főleg az egyetemi hallgatók körében érvényes. Az oktatók gyakrabban látogatnak ide — igaz számukra részletvásárlási kedvezményt is nyújtunk. Én nem vagyok a híve annak, hogy aki betér hozzám, annak kötelező a vásárlás.

— Bár aki ide belép, az ember legyen a talpán, hogy megállja vásárlás nélkül!

— Persze a diákok között is van olyan réteg, amely sűrűbben felkeres bennünket — talán jobban ránk is szorulnak. Ezek a levelező, illetve az esti tagozatosak. Szakkönyvszükségletüket főleg az egyetemen, a konzultációk során elégítik ki.

Éppen a levelezősökkel kapcsolatos — de a nappalisokra is érvényes — az az elképzelésem, amelynek megvalósítása megkönnyíthetné a tanulást. Sajnos nem ismerem előre az egyes kötelező irodalmak iránt felmerülő keresletet. Ha az oktató szerzőktől, személyesen, vagy akár a tanszéki hivatalok, dékáni hivatalok útján megkapnám az igényt (ennyi hallgatóm van és ilyen könyvek kellenek), akkor kedvezőbben alakulhatna a diákok könyvellátottsága.

Ezt figyelembe véve, a diákok nagyobb érdeklődésére számítottam mégis. Talán a növekvő könyvárak miatt kerülnek el? De a hiányzó érdeklődést meg lehet teremteni és bízom benne, hogy meg tudom teremteni. Jó érzés az értékesítő számára, ha törzsközönség áll mellette. Ezen a téren valami már megkezdődött, aminek nagyon örülök, mivel emberközeli munkahelyet szeretnék itt kialakítani a magam számára. Engem is érdekel minden más, nem csak a könyv — szeretnék bekapcsolódni az egyetemi életbe.

Örülök, ha segítséget kapok oktatóktól, hallgatóktól egyaránt a szakkönyvek készletének kialakításában, rendszerezésében. Köszönöm az eddigi tanácsokat is és várom a többit, minél gyorsabban. „Cserében" kiadói ismertetőkkel és a Könyvújdonságok című újsággal állok a kíváncsiak rendelkezésére.

— Ez valóban elgondolkoztató. Nem kicsi ez a helyiség ennyi gazdaságnak? — hangzik költői kérdésem.

— Bizony szűkös az elhelyezési lehetőség, több könyv szinte el sem férne. A levegő beszorul, szellőzés csak az ajtó kinyitásával biztosítható. Talán a rekonstrukció végeztével bővülhet majd a könyvek birodalma. Ám igazságtalanok lennénk, ha nem említenénk meg, hogy a felsőfokú intézmények egy részében még ilyen körülményeket sem tudtak biztosítani.

Balázs Gusztáv

Az Electric Circus koncertje után

A legutóbbi nagyszabású jazz hétvége kitűnő alkalomnak bizonyult, hogy az egyes országokban legjobbnak tartott, vagy a legjobbak között emlegetett zenészek bemutassák, mennyit — vagy egyáltalán mit tartanak örökérvényűnek és ezen keresztül hová szeretnének eljutni. Azzal, hogy a jazz valamennyi fontos irányzata szerepelt a műsorban, talán van, ahol elülnek a viták, de még több helyen fokozott erővel folynak tovább. Zenész, és közönség próbálja kortársait meggyőzni arról, hogy ki és miben alkothat tökéletesebbet.

★

A hatvanas években, ha valaki az NSZK-ról és a jazzről beszélt, két külön dolgot említett. Akkor az ottani zenei életet *Hans Koller* és *Albert Mangelsdorff* jelentette, manapság azonban a nyugatnémet jazz-zenészek Európa legjobbjaivá váltak. E két nagyság mellett elismeréssel szólnak *Joachim Kühnről, Herbolzheimerről, Günter Hampelről a Passportról és Toto Blankéről.* Ezek a zenészek, együttesek a hetvenes évek élvonalát jelentik, hiszen a lengyelek mellett csak a nyugatnémetek beszélhetnek egy-egy kiemelkedő egyéniség mellett „éltető" zenei háttérről.

A jazzben az egyes stílusok élesen meghúzott korlátai egyre inkább elveszítik behatároló szerepüket. Olyan zenészeké a jövő, akik „a zenei lehetőségek teljes skálája felett uralkodnak a tradicionálistól az avantgardig, akik nem törődnek azzal, vajon az általuk felhasznált elemeket a jazz, vagy a modern koncertzene, a klasszikus, vagy romantikus, a szving, vagy a bebop, a free, vagy az elektromos jazz részének tekintik." — fogalmazott *Joachim E. Berendt* az európai jazzélet jelentős személyisége. Az ilyen képességű művészek tudják a hallgatóságból a legösszetettebb érzést kiváltani, egyfajta „instrumentális totalitás" kell ahhoz, hogy a zenész saját fejlődése — no, és persze a közönség érdeklődése — hosszú távon is biztosított maradjon.

★

„Az Association P. C. után valami újjal kezdtünk kísérletezni kollégáimmal, és barátaimmal, *Edvard Vesalával* és *Jasper van Hoffal.* Könnyedén, vidáman zenélgettünk — minden este minden koncert más volt, mint az előző — elsősorban free jazzt játszottunk. Ebből született az Electric Circus, amely azóta több változást megért már, de az alapjai megmaradtak" — emlékezik *Toto Blanke* együttese hőskorára.

Most az elektromos zongorát, szintetizátort a szaxofon helyettesíti — az alapképlet azonban még mindig inkább az elektromos jazz. A rock zenekarok erősítő és hangszerhegyei láttán sokan előítélettel fogadják eme irányzat képviselőit. Nem szabad azonban abba a hibába esni, hogy némelyik rock együttes hangzavarát összetévesszük az elektromos hangszerek megszólaltatásával.

„Véleményem szerint az elektromos jazz is lehet természetes — mondja *Blanke.* A szintetizátor nem holt hangszer, egyszerre több hangot lehet vele megszólaltatni, csak tudni kell a módját, játszani kell vele. Nem lehet egyértelműen választani elektromos és akusztikus zene között. Azért játszom akusztikus gitáron is, hogy mindkét lehetőséget kiaknázzam, hiszen ezek remekül kiegészítik egymást."

Lehet, hogy *Blanke* nem mutatott be még soha nem látott varázslatot — egyszerűen csak tudatosan felépített szerzeményekkel „komponált" számokkal építette fel műsorát. Hazai zenészeink közül egyesek hajlamosak mindent a pillanat ötletének alárendelni és így gyakran eltűnik a zenekarok „együttes" hatása és kizárólag az öncélúvá vált rögtönzés alkotja a program fő részét. Pedig jó zenészek nálunk is akadnak. Ezt bizonyította *Lakatos Tónika* élményszámba menő játéka.

„Néhány évvel ezelőtt Pécsett hallottam őt először játszani. Meglepődtem, hogy fiatalsága ellenére máris milyen érett szaxofonos. Ezért esett rá választásom az Electric Circusban. Játéka életszerűbbé teszi a programot."

Blanke véleménye nem kis elismerés, mivel valami fogalma lehet a jó zenész képességeiről. Basszusgitárosa *Norbert Dömling* — aki kiemelkedett az együttesből — és dobosa sem volt tizedrangú, pedig nem *Tony Danner* az állandó dobosa.

„Műsorainkat legjobban az elektro-akusztikus free zene megjelölés fedi a legjobban. Az elektromos muzsika nem tűnt el, mint ahogy azt egyesek megjósolták, további kísérletezéssel még tökéletesebbé szeretnénk tenni." — Ez röviden *Toto Blanke* véleménye.

★

A hullámok tehát még nem csillapodtak le, a lehetőségek megvannak — csak jó zenészek kellenek. Végül is az sem mindegy, hogy *ki*, de az sem, hogy *mit* és *hogyan* játszik..

Vérten Sándor

Koncz Gábor, az érzékeny kapus

Mit mondanál, ha eléd toppanna egy „gyakorló" varázsló, egyenest a Holdról, és felajánlaná: Ma éjszaka kívánhatsz valami jót az emberiségnek! Mit kívánnál, ha tudnád, hogy hajnalban kővé válsz, ha nincs kívánságod?

Hap az ezeregyedik éjszaka hőse nem tud válaszolni. Hep, a barátja segíteni próbál. „Kívánd, hogy legyen örök béke, lássanak a vakok, folyjon a folyónkból tej és méz...!"

Hap tanácstalanul ül a bőröndjén. Hiszen annyi mindent kívánhatna, mit válasszon a sok közül?

Felkel a nap, és hiába a varázserő. Hep nem válik kővé. Talán azért, mert semmit sem kívánt? Hap nem tűnődik sokáig a kérdésen. Feláll, és elindul hazafelé Heppel, hogy folytassák szürke hétköznapjaikat.

Ezzel a meglepő játékkal kezdődött a Pinceszínház előadása. Még egy darabot tartogattak tarsolyukban, Moldova ironikus hangú történetét, Arrivederci Rómát.

Ezen az estén már másodszor találkoztunk Moldovával! Koncz Gábor is Moldova novellái közül választott: Baumgartner az érzékeny kapust, ami igazi telitalálat volt. Koncz Gábor a műsor elején azt mondta, hogy saját magáról fog vallani, úgy érzem, hogy ez sikerült is. Írók és költők széles skáláját soraztatta fel, Buzzati, Benjámin László, Veres Péter, Váci Mihály, Arany János művei szerepeltek a műsorában.

Nekem a legjobban Sipos Tamás filmnovellája, A boxoló tetszett. Nem árulom el, hogy miről szól, mert november 30-án mindenki láthatja a tévében, és jobb ha a meglepetés erejével hat. Érdemes megnézni!

Úgy látszik a Vígszínház művészeit előszeretettel látja vendégül a klub. A sort Darvas Iván kezdte, legutóbb Koncz Gábort láthattuk, a múlt alkalommal pedig Lukács Sándort.

Mindkét előadóest kellemes légkörben telt el, a klub zsúfolásig telve volt.

Az irodalmi pódium legközelebbi műsora december 6-án lesz. Lázár Ervin műveiből kapunk összeállítást, és az íróval is találkozhatunk.

Dukász

Bethlen Gábor emlékezete

1623 nyarán az akkor 46 esztendős Bethlen Gábor mai szemmel nézve szokatlan kéréssel fordult nagy ellenfeléhez, II. Ferdinándhoz. Cecília Renátát a Habsburg-királyi lányát kérte feleségül. A kislány apukája II. Ferdinánd illedelmesen visszautasította a fejedelem ajánlatát. Az elutasítás oka nem a nagy korkülönbség volt, hiszen a XVII. század uralkodóinak világában a politikai érdekek sok boldogtalanságra ítélt párt kényszerítettek össze. A kikosarazás politikai jellegű volt. Bethlen a Habsburg-királylánnyal a királyi Magyarország felett is megszerezte volna a hatalmat. Az újra egyesített Magyarország gondolata természetesen nem lehetett Ferdinánd kedvére, hisz az így megújult magyar királyság nemcsak a török portára, hanem a Habsburg-befolyásra is végzetes lett volna. A fejedelem házassági terve tehát eleve naiv volt. Irreális elképzelését azonban nem politikai képességeinek hiánya, hanem az ügy reménytelensége magyarázza. Bethlen eme országegyesítési tervét számos háború és békekötés előzte meg. A fejedelemsége kezdetétől fő céljának a három részre szakadt ország egyesítését tűzte ki. A bel- és külpolitikai viszonyok nem kedveztek ennek a merész célnak. A magyar rendek ugyan sérelmezték, hogy a Habsburgok háttérbe szorítják őket, mégis, a Ferdinánd-ellenes harcok terheit csak addig vállalták, amíg nem jött létre az udvarral való kiegyezés lehetősége. Ilyen körülmények között is Bethlen a 30 éves háború adta kedvező lehetőségek és a törököktől való laza függést kihasználva, óriási eredményeket ért el. Katonái az egyesült cseh, morva seregekkel 1619-ben még Bécset is ostrom alá fogták. Ekkor már a teljes felvidék a kezében volt. Az 1620-as fehérhegyi cseh vereséggel előállott hátrányos politikai helyzetben is rendkívül előnyös békét kötött Ferdinánddal 1622-ben. Az ország egyesítésére sajnos nem maradt ereje. Az 1623-as sikertelen leánykérése után még kétszer nyúlt fegyverhez. Az 1620-as években többször is támadott. Hadjárataival azonban csak a korábbi eredmények megszilárdítását érte el. Hadserege így is méltó szövetségese volt a francia-svéd seregeknek. Uralkodása alatt idegen hatalom nem lépett Erdély földjére. Életének utolsó éveiben svéd, orosz, erdélyi szövetség létrehozásán fáradozott. Mire követei a Kremlbe jutottak, a fejedelem már halott volt. 1629. november 15-ét írtak ekkor.

Hazaszeretete református hitével párosult Háborúinak nagy része is protestáns érdekeket szolgált. Miután nem sikerült az újraegyesítés, kialakult az erdélyi szuverenitás gondolata, amit Szekfű Gyula a magyar protestantizmus legmagasabb fokú megnyilvánulásának tartott. Nagy szerepe volt az erdélyi református kultúra kialakításában is. Gyulafehérváron protestáns főiskolát alakított. Törvényben biztosította, hogy a földesurak ne akadályozzák a jobbágy ifjak nevelését. A református lelkészeket nemesi rangra emelte. Sokat áldozott könyvkiadásra is. Ő tette lehetővé a katolikus Káldi magyar nyelvű bibliai fordításának megjelenését. Nevéhez fűződik Erdély aranykora, amely 350 év távlatából is büszkeséggel kell hogy eltöltsön minden magyart, akár az ország határain belül vagy azon kívül éljen.

Stark Tamás

Az új gazdasági szabályozókról

Gazdasági életünkben évek óta jelentkező problémák időszerűvé tették a gazdasági szabályozás rendszerének felülvizsgálatát, korszerűsítését. A világgazdasági és hazai gazdasági viszonyokhoz jobban, rugalmasabban alkalmazkodó új szabályozórendszer 1980. január 1-én lép életbe. A gazdasági szakemberek a közelmúltban kapták kézhez a Magyar Közlönyt, mely több mint kétszáz oldalon alapos útbaigazítást ad a tudnivalókról. Mi ez alkalommal csak néhány fontos kérdést ragadunk ki a széles témakörből, amelyre Lőkkös Jánostól az az Országos Tervhivatal megbízott pénzügyi főosztályvezetőjétől kértünk választ.

— Miért volt szükség a szabályozórendszer módosítására?

— Egy-egy ötéves tervező munka indításakor felmerül a kérdés, szükséges-e egyidejűleg a szabályozórendszer átfogó módosítása. Most sikerült az V. ötéves terv utolsó évére időzíteni a szabályozórendszer módosítását, ami azzal az előnnyel jár, hogy a VI. ötéves terv kidolgozásánál már figyelembe lehet venni a módosított szabályozó rendszer egyéves tapasztalatait.

A módosítás azért vált szükségessé, mert az eddig működő szabályozórendszer nem ösztönzött megfelelő mértékben a gazdaságos és hatékony munkára. A vállalatoknál „túl könnyen" — nem a hatékonyságjavulással összhangban — képződött a nyereség. Ezt mutatják az elmúlt évek tényszámai és az is, hogy mintegy hatvanmilliárdos túlteljesítés várható ötéves szinten a vállalati beruházásoknál, miközben a népgázdaság egyensúlyi helyzete nem javult, a belső felhasználás nagyobb volt a megtermelt nemzeti jövedelemnél. Ez, figyelembe véve a cserearányokból adódó veszteséget is, csak nagyarányú külső forrás beszerzése révén vált lehetségessé.

Új alapokon képzett ár és nyereség

Másik fontos szempont, ami a szabályozó rendszer módosítási irányába hatott, az, hogy az árak nem mutatták a reális helyzetet. Az érvényesített különféle preferenciák, diszpreferenciák miatt az árak sok mindent elfedtek, nem volt egyszerű, és főként egyértelmű annak a megítélése, hogy mit gazdaságos termelni, mit gazdaságos fejleszteni. Márpedig egy-egy jelentősebb beruházás húsznegyven évre is meghatározó lehet egy-egy vállalat, ágazat gazdasági eredményeiben, tehát nagyon fontos, hogy tisztán lássunk ezekben a kérdésekben. A pénzügyi- és jövedelemszabályozási, a bérszabályozási rendszer a maga sok kivételével szintén nem a tisztánlátást szolgálta. Ezek azok a főbb tényezők, amelyek döntően a szabályozórendszer módosítása mellett szóltak.

— Mennyiben átfogó (tehát a szabályozórendszer egészét érintő) a rendezés, vagy esetleg csak a szabályozók bizonyos körét érinti?

— Az 1976-os szabályozórendszer módosításához hasonlóan a jelenlegi módosítás is érinti a szabályozórendszer minden elemét, noha tartalmi vonatkozásban nem változott lényegesen a rendszer minden eleme, sok helyütt csak módosításra, korszerűsítésre került sor. De minden változtatás, módosítás és korszerűsítés egy alapvető cél elérését szolgálja; nevezetesen azt, hogy ösztönözze, sőt kényszerítse a vállalatokat a — nemzetközi mércével mért — hatékonyabb munkára.

A szabályozórendszer módosítása során a legalapvetőbb változtatásra az árszabályozásban került sor. A világpiaci árakhoz való igazodás terén az első, bár korántsem teljes, de mindenképpen minőségi jelentőségű lépés megtételére került sor, s a továbbiakban a fokozatosság elvét érvényesítve kell továbbhaladnunk ezen az úton. A feldolgozó iparban (gépipar, könnyűipar, stb. területén) a belföldi árképzés a világpiaci árálapokra épül, annak megfelelően, hogy az illető vállalat milyen exportárat, milyen belföldi kitermelési költség mellett tud elérni a világpiacon. Tehát az ár- és nyereségkalkuláció nem alulról, ráfordításos alapon történik, mint eddig, hanem az egyéb tényezők mellett alapvetően figyelembe véve a piaci, a világpiaci árakat, árviszonyokat. A lényeges és minőségi változást a szabályozó rendszerben tehát az ár- és nyereség új alapokon történő képzése jelenti.

Jelentős módosítások történtek a szabályozórendszer más területein is. A szabályozórendszer átfogó módosítása során mint második minőségi elemet, említhetjük a normativitás elvét. Ez azt jelenti, hogy az elvonások (tisztajövedelem-elemek) és a szükséges támogatások egységes rendszere, mértéke érvényesül. S ez azt is jelenti, hogy — az összes előírások érvényesítése esetén — el kell fogadni azokat a nyereségarányokat, amelyek az új árrendszerben az egyes vállalatoknál kialakulnak. Tehát, azt az elvet kell érvényesíteni, hogy a különböző nyereségek mutassák meg egy-egy vállalat eredményességét. Külső beavatkozás, a jövedelmek újraelosztása különféle egyedi támogatások formájában egyrészt nem igazságos, mert éppen a legjobban gazdálkodó vállalatoktól elvont többletekből segíti a rosszul dolgozó vállalatokat, másrészt éppen emiatt nem is ösztönöz eléggé a hatékonyabb munkára. Vállalni kell tehát a vállalatok közötti erőteljes differenciálódást. 1980-tól a mérlegbeszámoló rendszer a vállalati eredményt kétféle módon mutatja ki; egyrészt a normatív alapon képződőt, másrészt azt, ami az átmenetileg nyújtott egyedi támogatások és esetleges elvonások beszámításával jelentkezik.

— Az 1968-ban bevezetett új gazdasági mechanizmus erőteljesen hangsúlyozta a decentralizációt, a vállalati önállóság fokozásának szükségességét. Az utóbbi időben hozott intézkedések egy része viszont éppen ellenkező irányt mutat, egyfajta újbóli központosítás figyelhető meg. Mi várható a szabályozó rendszer módosításával ezen a téren?

— A centralizáció — decentralizáció kérdésében perdöntő az a kérdés, hogy növekszik-e a vállalatok önfinanszírozó képessége. 1968. óta, és ma is az elv a decentralizálás. Az átmeneti módosulás — amely sajnos hosszabb idejű — a centralizáció javára érvényesült a közelmúltban és érvényesül 1980. január 1. után is. Ennek közismert oka az 1973—74-es világpiaci árrobbanás, illetve a cserearányok romlása miatt kialakult népgazdasági egyensúlyi helyzet. A módosított szabályozórendszer a hatékonyabban dolgozó vállalatok számára teszi lehetővé az önfinanszírozó képesség növelését.

— Szokás manapság azt is mondani, ahogyan az ötvenes években a mennyiségi mutató volt a döntő cél, manapság a tőkés exportra termelés az, amelyből mindenki igyekszik kivenni a részét. Mennyiben segíti elő a tőkés exportra termelést az új szabályozórendszer?

— Az V. ötéves terv a tőkés export dinamikus növelését irányozta elő, szem előtt tartva a hatékonyság növelését, a gazdaságosság javítását a kiviteli szerkezet változtatásával. Az export növelése azonban a tervidőszak első éveiben háttérbe szorította a gazdaságosság követelményét, s olykor még az exportált termékhez felhasznált tőkés import értéke sem térült meg devizában. A szabályozás — különösen a külkereskedelmi vállalatok vonatkozásában — egyoldalúan a volumen növelését állította az érdekeltség középpontjába. 1978-ban az állami visszatérítés mértékeinek a csökkentésével igyekeztünk visszaszorítani a gazdaságtalan exportot.

Csak gazdaságos tőkés exportot

1980-tól a vállalatok a kereskedelmi árfolyammal forintra átszámított export árbevételen felül — exportjuk arányában egységes forgalmiadó-átalány visszatérítésben részesülnek. Azok a vállalatok, amelyek ennél magasabb, de meghatározott szintet meg nem haladó ráfordítással termelik ki a devizát, átmenetileg — évente csökkenő mértékű, így néhány év alatt megszűnő — termelésfejlesztési támogatásban részesülhetnek, hogy termelésük, így az export összetételét javítsák, a fajlagos anyag-, energia- és élőmunka-ráfordítást csökkentsék, a termékek piaci versenyképességét, az értékesítés feltételeit javítsák.

A tőkés export kívánatos növelését illetően problémákra számítunk, figyelembe véve, hogy a devizakitermelési költségek változásával összhangban képezhetők a belföldi árak. Egyes vállalatok az árak, így a nyereség növelése érdekében a kitermelési mutatót úgy kívánják majd javítani, hogy a kedvezőtlenebb termékek elhagyásával csökkentik az exportot. Az ilyen törekvéseket árszabályozási eszközök és egyéb módszerek hivatottak megakadályozni. Természetesen a fizetési mérleget rontó, gazdaságtalan export fenntartását nem tekintjük célnak.

— A készletek növekedése ellen jelenlegi hitelpolitikánk eléggé hatékonyan működik-e?

— A készletfinanszírozás mindig visszatérő probléma. Elsősorban amiatt, mert itt a vállalati érdekek is különbözőek és a szabályozás nem minden esetben kényszerítette a vállalatokat józan készletgazdálkodásra. Azt is meg kell mondani, hogy voltak időszakok, például 1978-ban, amikor hallatlan nagymértékű tőkés anyagimport-behozatalra került sor és ez a népgazdasági tervben számított készletállomány-változást lényegesen megnövelte. Az állam az elmúlt években emiatt néha adminisztratív jellegű intézkedést kényszerült tenni.

Változás a készletek finanszírozásában

1980. január 1-től két lényeges területen várható változás e téren. Az egyik: a vállalatok — az eddigi gyakorlattól eltérően — a forgóeszközeiknek csak egy részét vonhatják be a finaszírozásba. A másik lényeges változás a tartós forgóeszköz finanszírozását érinti: ez a jövőben szorosabban kapcsolódik a fejlesztési alap felhasználásához. Az állami és bankkötelezettségek teljesítése után — a sorrendben másodikként — tartós forgóeszközeik finanszírozására kötelesek a vállalatok a fejlesztési alapjukat igénybe venni — csak ezt követi a más vállalatokkal szembeni tartozások kiegyenlítése.

— Mennyiben szabályozza az új módosítás a bértömeggazdálkodást?

A vállalatok besorolásánál, az egyes bérszabályozási formákba (hat bérszabályozási forma érvényesül 1980. január 1-től) a relatív bértömegszabályozás dominál. A vállalatok mintegy kétharmada a hat bérszabályozási forma közül az egyikbe a relatív bértömeg-szabályozási formába kerül, és egyharmada a másik öt bérszabályozási formába. Ezért arról érdemes beszélni, hogy a relatív bértömeg-szabályozásban milyen módosításra kerül sor. Lényeges az, hogy az eddig sokat vitatott, úgynevezett hatszázalékos „bérfék" feloldásra kerül, és az új szabályozás nagyobb bérdifferenciálást tesz lehetővé az eredményeik alapján a vállalatok között. Eddig minden vállalat — majdnem azt lehet mondani gazdasági eredményétől függetlenül — megközelítően azonos százalékban tudta évente emelni a bérszínvonalát. Ez a sokat emlegetett és vitatott „bérfék" a rendszerben megmarad, mértéke azonban kilenc százalékra emelkedik.

A hat százalékkal az volt a probléma, hogy a nominális bérnövekedés évente hat-nyolc százalék között volt országosan, tehát fölötte volt a vállalati „bérfék" mértékének. Az elkövetkező években évi 4—6 százalékos nominálbér-növekedés várható és emellett értelmezendő a kilenc százalék. Természetesen a kilenc százalék felett is lehet bért emelni a részesedési alapból történő befizetési kötelezettség mellett. Nyilvánvalóan ezt a vállalatok nagyon kis része éri el, és csak a nagyon jól és jövedelmezően, nyereségesen dolgozók.

„Mozgó bérfék"

A bérkiáramlás a bérfejlesztési mutatóhoz kötött, ami tartalmazza a bért, bérközterheket, egyéb bérjellegű kifizetéseket az amortizációt és a nyereséget. Ennek a bérfejlesztési mutatónak minden egyszázalékos növekedése esetén a vállalatok 0,3 százalékkal növelhetik a bértömeget. Most az új szabályozórendszerben az adott évben kitermelt bértömeg fölött három százalékkal mozog az úgynevezett „bérfék". Ez például azt jelenti, hogy ha a bérfejlesztési mutató tíz százalékkal nő, akkor három százalékos bértömegnövelésre van lehetőség a vállalatnál. A három százalékos „mozgó bérfék" erre a három százalékos növekedésre számítódik, tehát a bérszínvonalát ebben a példában a vállalat hat százalékig adómentesen emelheti, de efölött csak a részesedési alap terhére történő befizetés mellett. Ez a mozgó három százalék ad lehetőséget arra, hogy szervezéssel, növelje a vállalat bérszínvonalát. Olyan vállalatoknál, ahol 1980-ban nem emelkedik a bérfejlesztési mutató, ott nincs béremelési lehetőség, illetve csak a bértömeg túllépése esetén, illetve három százalékos mértékig a bérszínvonalban létszámcsökkentés esetén. A rendszer a legrosszabb esetben minimális 2 százalékos adómentes béremelési lehetőséget biztosít.

Mivel a bérfejlesztési mutató legmozgékonyabb eleme a nyereség, úgy gondoljuk, hogy ez a rendszer erőteljesen ösztönzi a vállalatokat egyrészt a nyereség növelésére, másrészt pedig az eddig működő bértömegszabályozási rendszerhez viszonyítva még nagyobb ösztönzést és kényszert jelent a racionális létszámgazdálkodásra.

— Milyen változás várható az alapbérrendszerben?

— Alapbérben Magyarországon tarifális bérrendszer érvényesül. 1973-ban került bevezetésre a tarifális bérrendszer mellett az országos szakmai bértáblázat (OSZB). Ennek bevezetését akkor attól való félelem indokolta, hogy túl nagy a tarifális bérkategóriákban a különbség az alsó és felső bérhatárok között. Az OSZB nagyjából megfelezte ezeket az összegeket. Kötelező jelleggel mindig a tarifális bértáblázat érvényesült, az OSZB csak ajánlás volt a vállalatok számára.

Az első évek tapasztalatai egyértelműen azt bizonyították, hogy a szakmai bértáblázat alapján a vállalatok (évente emelkedtek a szakmai bértáblázat bértételei) nagy része arra kényszerült, hogy mindenkinek emelje a bérét, függetlenül a teljesítményétől, a munkájától. Ezt a különböző tanulmányokban a nagyvállalatok is jelezték. Ezért két-három év óta érlelődik az a vélemény, hogy az OSZB-t meg kell szüntetni. Megfelelő alkalom erre az 1980. január 1-én életbe lépő új szabályozórendszer, aminek lényege, hogy a vállalatokat is a teljesítmény alapján ítéli meg, ezért nagy ellentmondás lenne, ha az egyén díjazásánál, bérezésénél nem a teljesítmény kerülne az első helyre. Ezért a vonatkozó határozatok alapján az OSZB megszűnik, s marad a tarifális bértáblázat jelenleg érvényben lévő rendszere, ami előreláthatólag a VI. ötéves terv első éveiben korszerűsítésre kerül.

— Mennyiben érinti a szabályozórendszer módosítása a vállalati tervek és a népgazdasági terv stabilitását (különös tekintettel a középtávú tervekre)?

— Mint már a fentiekben említettem a módosított szabályozórendszer 1980. január 1-én lép életbe. Ez lehetővé teszi azt, hogy a VI. ötéves terv kidolgozásánál — 1980-ban — figyelembe vegyük a szabályozórendszerből adódó követelményeket.

A vállalati tervek és a népgazdasági terv stabilitásáért

A mai ütemterv szerint a következő középtávú népgazdasági terv 1980 végén kerül jóváhagyásra, a vállalatok pedig 1981 első felében dolgozzák ki saját, középtávú tervüket. A vállalatok ekkor már lényegében egyévi tapasztalattal rendelkeznek, az 1980. évi tényszámok birtokában tervezhetnek. Így reálisabb középtávú tervet alakíthatnak ki. De tudomásul kell venni, hogy — mint minden átfogó szabályozómódosításnál, beleértve a termelői árak rendezését is — az első év sok bizonytalanságot is tartalmaz. Ezt is figyelembe véve, a jelenlegi helyzet a népgazdasági és a vállalati középtávú tervezés stabilitása szempontjából jobb, mint az V. ötéves terv kidolgozásakor volt, mivel akkor a népgazdasági terv és a gazdasági szabályozó rendszer egyidejűleg 1975. végén került jóváhagyásra.

— A szabályozórendszer módosítása mennyiben segíti elő a KGST-együttműködés továbbfejlesztését?

— Ez régi kérdés, már a reform 1968. évi indításánál is vitatták, hogy — a többi szocialista ország gyakorlatától eltérően — a tervlebontási rendszer megszüntetése és a közvetett közgazdasági eszközök szerepének előtérbe helyezése a gazdaság irányításában nem kedvez az együttműködés fejlesztésének. Az elmúlt tíz év tapasztalata e kérdésben egyértelműen pozitív. Az, hogy az egyes szocialista országokban a közvetlen, főként tervlebontásos irányításnak milyen kötöttségei vannak, a vállalati gazdálkodás önállósága hogyan érvényesül, stb. befolyásolja, de nem gátolja az együttműködést. Ismertek az utóbbi évek nagyjelentőségű sok- és kétoldalú együttműködési megállapodásai, a további szakosítási törekvések. Folyamatban van az atomenergetikai gépgyártás szakosítása, de példákat lehet felhozni szinte minden területről, beleértve a mezőgazdaságot is. Hogy mégsem lehetünk elégedettek az együttműködés fejlesztésének ütemével, az elsősorban nem az irányítási rendszerek eltéréseire, hanem egyéb, az országok adott gazdasági, strukturális sajátosságaira, helyzetére vezethető vissza.

A KGST-országok közötti forgalomban sajátos árelv szerint kerülnek az árak meghatározásra. A belföldi árakkal szemben jelentkező eltérések — a kétoldalú, kölcsönös előnyök alapján kötött államközi megállapodásoknál — összességében kiegyenlítődnek, így megvan az alap arra, hogy belföldön adott esetben az államközi kötelezettség teljesítéséhez szükséges vállalati érdekeltség a szabályozás segítségével biztosítható legyen.

— Végezetül egy általános érdeklődésre számot tartó kérdésre kérünk választ. Az ország adósságállományával kapcsolatban olykor lekicsinylő, néha pedig szinte pánikhangulatot keltő vélemények hangzanak el. Mennyire látja ezt indokoltnak, mi a véleménye, milyen Magyarország jelenlegi hiteképessége?

— Nagyon eltérőek a vélemények ebben a kérdésben. Nemcsak hazai, hanem nemzetközi vonatkozásban is vita folyik arról, hogy egy ország meddig mehet el az adósságállomány növelésében. Vannak ezzel kapcsolatban különböző becslések, számítások, amelyeket az élet túlhalad. Kérdés az is, hogy mihez viszonyítjuk az adósságállományt, az adott évi nemzeti jövedelemhez, adott évi tőkés export volumenéhez, stb. Van olyan szélsőséges felfogás is, hogy egy erős inflációs időszakban — amikor is a felvett hitelek hamar leértékelődnek — nincs is probléma, mert egyre könnyebb az adósságok visszafizetése.

Alapvető a helyzet megítélésénél az, hogy milyen a hitelállomány összetétele. A probléma akkor jelentkezik élesen, ha a hitelállomány nagyobbik része rövid lejáratú, ami általában egy év, és viszonylag magas a kamatláb. Ha közép- és hosszú lejáratú hitelekből tevődik össze az állomány nagyobb része, az kedvezőbb, a másik szempont az, hogy a tartozások és követelések egyenlegének változásáról is szó van, mert egy ország nemcsak tartozik, hanem hitelez is. Az elmúlt években — elsősorban a felhalmozási kiadások tervezettet meghaladó növekedése miatt — fokozottabb külföldi forrás bevonására került sor. Ezzel függ össze az, hogy jelenleg és az elkövetkező években a megtermelt nemzeti jövedelmen belül a belföldi felhasználás (fogyasztás-felhalmozás) mértéke, és üteme kisebb.

A tendenciát elég nehéz megítélni, ebben a világgazdaság és a világ pénzügyi helyzetében bekövetkező változások, módosulások is közrejátszanak, de a kapcsolatok is változnak. Azt lehet mondani, hogy Magyarország fizetőképességének megítélése a nemzetközi piacon nem rossz — fejezte be a válaszadását Lőkkös János.

Halay Edit
Nagy Katalin

A porond csillagai

Végre igazi (gólya) bál (Fotó: Fáth Péter)

Gólya, gólya, gólyabál

„És Gyula játszott..." (Fotó: Fáth Péter)

Hosszú, fehér ruhák libbennek. Estély készül talán? Két hete valcertől hangos az elnyűtt épület, lábakat próbál a nyitótáncig engedelmességre szoktatni. És indul is a tánc! Káprázik a szem, követni se birja e szép fehér ruhás mozgást. Egy év újra mögöttem — sóhajt a vámház, ráncai mára lassan kisimulnak. Nézi ő is, el van ragadtatva — mondta. Régi időket idéz eszébe, mikor még mai rektorok ropták fiatalon.

Zenekar bújik elő, a büfében olcsó és kevés a sör, de hamar jó a kedély tőle. Az izgatott, különösre váró zsivalygást — a játékmütyürgólyával megajándékozott elsősöket s a kíváncsi nagyobbakét — a Karthágó együttes zenebonája szakítja meg. Ki mulatni vágyik, ki párra vadászik, ki nosztalgiából, ki kötelességből — de ki e kemény rockalapokért? Elcsépelt táncdallamok a „kőkemény" rock szikrázó ritmusával, dörejével s minden külsőségével. A mereven, tapsra se készen, öltönyben, hetekig — kigondolt — ruhában mosolytalanul ücsörgő fiúk-lányok előtt üvöltve, ugrálva, játszva, közös együttlétre számítva hiába erőlködő zenekar. Ötletei a közönybe hullnak.

De filmek indulnak, csábít a diszkó, fogytán a sör, a forgatag újra megindul. Emlékezetes VB-meccsek pazar góljait látni, látni sziporkázó rajzfilmeket. Komolyabbaknak egyik előadóban kakukk száll fészkére. Fehér asztaloknál tenger a jókedvű társaság. Sok táncos láb percet sem pihen.

Kinek nem kell a diszkó, nyakunkba. Jösz sakk-endrollozni? Nem táncolok! és a többi, felfogni sok a sok nevetésben. Még politikai mondandó is van a humor köntösében, van, ki kihallja, van, ki anélkül hahotázik.

És újra a tánc, Glória együttes vagy Bösze diszkó.

Háromra jár, vége. Záróra után a klubosok rendíthetetlen-lelkes gárdája járja a táncot felszabadultan, újabb kőtől könnyebb szívvel, hétfőig gondtalanul. Hétfőtől újabb programok nyüge. S e nyüg örömtől kísért, ezrek örömétől. A gólyabál szervezőinek esze már a tavaszi rigolya-bálon jár, a másodikosok nagy ünnepén.

Még széktologatások, még üres üvegek szedegetése. Már mind elő, ide! Elő a görög dallamokkal, kedves jó ismerős fiúk, táncolhatnékunkban viszket a talpunk, toporogva várunk, gyertek, elő! A vámház együtt dúdol velünk, e dallamvilág, e ritmus kedves s ismerős neki. Mankóit is eldobta egy percre, de ezt senki se látta: ki foglalkozik az állványzattal, mikor ennyi a móka, ennyi a jó hely?

Tánc közben van, ki elesik a zene s az ital mámorától. Másodéves tervgazdos fejébe száll a hangulat — a gólyabálhoz hozzá tartozik — vidéki srácként dadogja: Pesten csak itt, ebben az ócska épületben vagyok otthon, másutt sehol. Szelíd részeg, de itt se lehet, marcona rendezők kipenderítik, ki az idegen város idegen utcáján az idegen esőbe, idegen őszbe.

Közben mennyien otthon! Egymásba akadnak a tömegben a táncos lábak, az órára senki se figyel. A színpadon új attrakció: egy igazi, vérbeli punk-banda, a Punk-ratio. Ruhájuk, mozgásuk, zenéjük, szövegük mind egymáshoz illik, trágárul üvöltve, kihívón zenélve is kiforott, érett produkció. Az ünnepi estre öltözött kíváncsi népség is tapsolni kezd.

Vége a zenének, vége a filmnek, gólyaesküre kondít az óra. Majd két gitárral, több ötlettel Fóris és társa kabaréja indul. Szinte véget sem ér még, doboló kórus követelőzik: Neo-primi-tív! Neo-primi-tív! Előtűnik egy ismerős arc: sajnos a Neoprimitív helyett egy angol női zenekar jött csak el közénk. És elő a tombolva várt fiúk, bikiniben, harisnyatartóban, Neoton-lányokként vonagolva, hogy sziporkák özönét zúdítsák üres deszkák a színpad, már egyetlen szeméthalom a büfé előtt. Még izzadt gyönyör szaga a légben, már az se. A vámház is kijózanul, büszkén gondol szép nagy fiaira, s újra elmagányosul. Neki is jó minket örülni látni. Most mankóira roskad, magába fordul, bóbiskolni kezd.

Három rég elmúlt. Zárnak a kocsmák. Három rég elmúlt — még eső esik. Gyalog de messze van Újpest, gyalog de messze Újpalota! Ébren még messze az új nap, de alva már rövid az éj. Az álom kiűzve szemünkből, de lábunkba izomlázat lopott a parkett.

Lassan új hajnaltáncba zendít az ég, villamos indul, tej jön csörömpöléssel, árnyak ébredeznek, kocsmáros indul, hogy beérjen hatra, nyitásra. Csak mára vége a bálnak. A bálból csak mára elég.

—st—

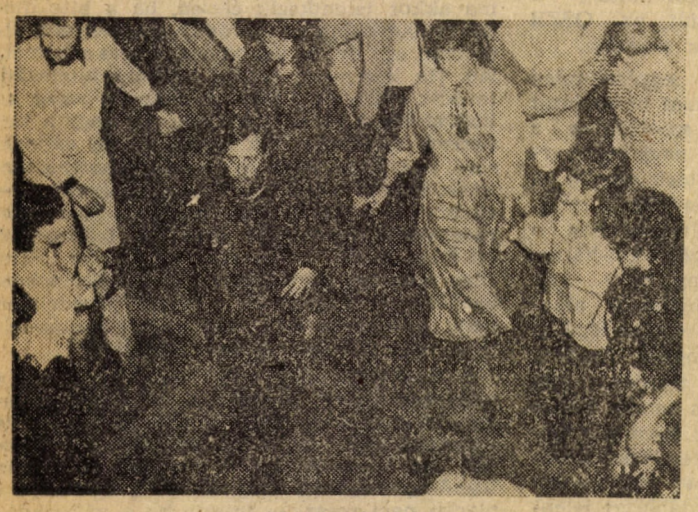

Görög táncház

Egy Polvax margójára

Az utóbbi idők „Polvax-ínsége" közepette igazi felüdülést jelentett a november 15-i este: végre egy jól sikerült program! Érdemes (csak amúgy „vázlatosan") végiggondolni, mitől is sikeredethetett így a dolog?

A TÉMA

A cím önmagában még elég szemérmes volt („Gazdaságirányításunk jelene és jövője"), de úgy tűnik, nagyon is mély, összetett, sok esetben tisztázatlan kérdéskör húzódott meg mögötte, hiszen jó százan csaknem negyedtizenkettőig (!) kitartottak mellette. Ez egyébként nem csak erre a Polvaxra jellemző. Általában megfigyelhető, hogy az utóbbi időben nőtt az érdeklődés a gazdasági kérdések iránt, s míg 2—3 éve elsősorban a tájékoztatáspolitika vagy az eurokommunizmus volt a visszaköszönő vitatéma, addig ma egyre többen igénylik, hogy átfogó képet kapjanak gazdasági életünk egészéről; esetleges eladósodásunkról; a gazdasági növekedés visszafogottságáról; az életszínvonal-kérdésről és így tovább. Jól kitapinthatóan ismét fellángolt (diákok körében is!) a „terv-vagy piac" vita, amely 6—8 éve nagyon „meleg" kérdésnek számított, de az utóbbi időben viszonylag kevesebbet volt napirenden. Nyilván nem véletlen, hogy ezzel együtt gyakoribb kérdés a „pluralizmus" is, és korántsem csak Nyugat-Európa, vagy Amerika vonatkozásában. A párhuzam itt is nyilvánvaló: a „gazdasági alap" (központosítás vagy helyi önállóságnövelés) körüli vita a politikai-társadalmi struktúra intézményrendszere körül is sok kérdést felvet.

AZ ELŐADÓ

Hosszú idő után először nem egy felelős beosztású „állami tisztviselő" volt a vendég, akit kötnek bizonyos funkcióbeli korlátok, hanem egy kutató. És ez ebben a kényes kérdésben hallatlan nagy előnynek számított, mert így annak tényleg minden vetületére nyíltan rá lehetett kérdezi, vitatkozni oda-vissza érvelni. Különösen este 10 után régen tapasztalt módon „nyitott" volt a vita, és megvalósult a klasszikus recept: az előadó tart egy alapos bevezetőt, *ehhez kapcsolódva* további kérdéseket tésznek fel a hallgatók, majd a kapott válaszok kevésbé világos részeire *rákérdeznek*, s ily módon 11 után tényleg azzal állhattunk fel, hogy összeállt egyfajta kép, valahonnan eljutottunk valahova. Persze távolról sem biztos, hogy az igazi megoldáshoz, sőt, szinte bizonyos, hogy ettől még nem váltak a jelenlevők az elhangzottak feltétlen követőivé, de legalább elhangzott valami, amivel lehetett vitatkozni, amihez lehetett viszonyítani, egyszóval: *gondolatébresztő* volt.

A KÖZÖNSÉG

Viszonylag optimális létszám mellett (induláskor csaknem 200 ember) zajlott a dolog, és jellemző módon elsöprő többségében felsőévesekkel. Az elsős-másodikos részvétel alig 15—20 százalék volt, de tíz óráig közülük is a többség elment, s végül is negyed-ötödévesekből, valamint feltűnően nagyszámú végzettből állt a közönség. Nagyon régen, csak a Polvax „őskorában" látott arcok tűntek fel ismét — és tapsoltak a program végén.

ÉS BEFEJEZÉSÜL EGY APRÓSÁG

Jó volt az előműsor. Egyszerű megállapítás csupán, de milyen sokat jelent! José Antonio Tamayo méltán aratott sikert már a folkfesztiválon is, és most virtuóz gitárjátékával tényleg lenyűgözte a közönséget, ezzel is mintegy megalapozva a hangulatot a folytatáshoz.

Az idén már csak egy Polvax lesz (a téma Románia), de a jövőre nézve is a fenti „sikerpontok" szolgáljanak tanulságul, hogy milyen Polvaxokat érdemes, (és hogyan) csinálni a következő félévben!

Fórum-vizsga

Nem vizsgafórum, hanem fórum-vizsga volt az I. évfolyam KISZ-vezetőségének premierrendezvénye.

Először is, mert a beharangozottakhoz képest alaposan levizsgázott ez a program. Csak a termeléstechnika tanszék képviselője jelent meg, aki — miután megtudta az összesereglett elsősöktől, hogy jó helyen jár, itt akarnak a vizsgáról kérdezősködni — elmondta azt, amit már az előadáson egyszer kihirdettek. A többi tanszékeken nyilván nem vették komolyan ezt a dolgot, aminek biztosan megvolt az oka. Szóval az előre meghirdetettekből semmit sem láttunk, jobban mondva hallottunk. Mindenesetre ez még a szervezőket is meglephette, hiszen két óra 10-kor még a kérdezés módjainak részleteiről beszéltek, fél háromkor pedig úgy vetődött fel a nyilvánvalóan kínos kérdés: hol késnek a tanszékek képviselői, hogy „ameddig nem jönnek meg, addig ezt, meg ezt kéne csinálni".

No, amíg megjönnek (gondoltuk akkor), addig Simonyi Tamás mesél nekünk valamit a saját tapasztalatairól. Végül három óra 20-ig beszélt, és amiket mondott, azok esetleg tanulságosak lehetnek mindazok számára, akik hallották. Ezek után már csak egy kérdés marad. Vajon Simonyi Tamás meghívott válaszoló vendége volt-e a fórumnak, vagy véletlenszerűen került ebbe a nemes pozícióba?

Tartok tőle, hogy ezt a megmozdulást nem lesz módunkban az I. évfolyam átütő sikerű KISZ-rendezvényei közé számítani. Mindazonáltal az elkövetkezendő néhány előadás után óvatosabban kell bánni az olyan mikrofonba mondott szövegekkel, mint „ilyen passzív évfolyamot még nem látott Európa", meg „Csöndet kérek!", meg „figyeljetek" stb. Az ember ugyanis ezek után önkéntelenül kicsit kételkedik abban, hogy amit hall, az igaz, és hogy érdemes-e a kéréseket teljesíteni.

Komócsin Sándor

Tanár—diák mérkőzések

Tervgazdasági teremfocikupa

Régi vágyuk teljesült az V. éves tervgazdasági szakos hallgatóknak, amikor november 15-én délután megmérkőzhettek a Népgazdasági Tervezési Intézet teremfocicsapatával. A szervező Kocsis Károly és Zalai Ernő a tanárok és a három ötödéves csoport csapatai mellett a másodéveseket is bevonta a küzdelembe, hogy ennek révén is magukba szívják a szak szellemét. A három játékosból álló csapatok kiskapura játszották a tízperces meccseket. A pártatlan bíró szerepére Molnár Sanyi bácsit, a testnevelés tanszék vezetőjét kérték fel. Óriási presztízsharc következett.

A tanárcsapat a következő felállásban kezdett: Zalai Ernő, Hőgye Mihály, Némethi Gábor, tartalékok: Kiss Péter és Móczár József.

2:1-re kikaptak az addig nyeretlen másodévesektől, a többi mérkőzés viszont az erőviszonyoknak megfelelően alakult, eldőlt a kupa sorsa: a veretlen ötödéves 1. csoport nyerte, két győzelemmel és két döntetlennel, második a legtöbb gólt szerző ötödéves 2. csoport, harmadik a nagy reményekkel induló tanárcsapat.

A gólkirály Németh Pál lett hét góllal, a legjobb játékos díját az öt gólt szerző és végig igen sportszerűen játszó Zalai Ernő nyerte. A leglelkesebb közönsége az ötöd év 1. csoportnak volt, a lányok biztatása végül is diadalra vitte a csapatot, amely a Kocsis Károly, Molnár József, Horváth Károly, Csomós József, Polgár András, Trendl József hatos fogatból került ki.

A nagy csata után az intézet oktatói az ötödéves és másodéves hallgatók részvételével baráti zsúron találkoztak, ahol is szendvicsek és üdítő italok mellett békésen elbeszélgettek. A díjakat Stark Antal, a Népgazdasági Tervező Intézet igazgatója adta át.

(az)

KÖZGAZDÁSZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja
Felelős szerkesztő: FARKASINSZKYNÉ HALAY EDIT
Szerkesztőség: 1093 Budapest IX., Dimitrov tér 8.
Telefon: 174-548
Kiadó: Hírlapkiadó Vállalat Budapest VIII., Blaha L. tér 3.
Felelős kiadó: CSOLLÁNY FERENC
79—5043 Szikra Lapnyomda Budapest
Felelős vezető: GÖNDES ZOLTÁN vezérigazgató

A legrosszabb az egyetemista közönség!

Ki is mondta? Sok műfaj képviselői mondhatták volna — némi túlzással, bár — én az intellektuális dzsesszt játszó zongoraművésztől, Vukán Györgytől hallottam. Vidéki koncertjein rendre értő, figyelő, fogékony nézőkkel hozta össze a dolga, külföldön még inkább. Az egyetemi klubokban, az Egyetemi Színpadon azonban türelmetlen, agresszív, sőt részeg közönsége volt, akik, ha nem a várttat, a megszokottat, az elcsépeltet nyújtotta nekik, fölugráltak, kimentek, beszélgetni és zörögni kezdtek. Több nyitottságot kér tőlünk, ahogy elmondta, nyitottabb szemet, fület és szívet a befogadáshoz. És nem csak Vukán György kéri ezt!

Legalábbis felületes újságcikkekből ismerjük a kemény rock tiniközönségét, mely a konferálást, az előzenekarokat kifütyülve kórusban követeli kedvenc együttesét. A nagyon igényes csehszlovák Collegium Musicum együttes élete legroszszabb közönségét találta — panasza szerint — Budapesten, a rokonszenves chilei emigráns diákokat se hagyták játszani a szolidaritási fesztiválon. El is ítéljük ezt a magatartást.

De az egyetemisták se különbek, sőt! Hányszor volt, hogy Polvaxon az első egy-két demagóg válaszra zúgni, kifelé áramlani, sőt fütyülni kezdett a közönség, mit sem törődve az esetleg magas rangú, vagy érdemes vendég talán jogosan kivívott tekintélyével? Kinek nem tűnt fel, hogy sokan csevegni, amőbázni, táplálkozni járnak be még olyan kiváló egyetemi előadásokra is, mint a Pach Zsigmond Páléi? (Sőt, hány előadót ítélünk meg és el, egy fél előadás vagy csak a híre után!) Nem végigmászkáltuk s -fecsegtük a világhírű szovjet zongoraművész, Csizsik közgázos műsorát? Nem fulladt-e füttybe és kiabálásba a technikai akadályok miatt nehezen induló Nagy László-est az Egyetemi Színpadon? És hány irodalmi műsorról pattantunk fel vers közben, nemtetszést nyilvánítva az előadót s a nézőket is megzavarva?

Nagyon öntudatos népség vagyunk. Mi a legöntudatosabbak. Mi pillanatok alatt eldöntjük, hogy a tanár a butább, a rendszer a hibás, a mű az érthetetlen. Pedig minden lehető fórumon cséplik, hogy rég volt ilyen passzív, színvonal- és céltalan nemzedék, mint a hetvenes évek fiataljaié.

Társadalmunk mai, túlzottan konszolidált állapotában óriási a művészet, az oktatás felelőssége. (Magyarországon — széles demokratikus keretek híján — amúgy is a művészekre, leginkább a költőkre hárult a nép lelkiismeretének, prófétájának, tanítójának szerepe.) Tenniük kell a közöny, az értékvesztés, az elidegenedés ellen. De hogyan, ha haladó törekvéseik is érdektelenségbe fulladnak? A mai magyar irodalmat ugyanúgy nem olvasták, mint ahogy a küldöttgyűlésekre se igen járnak.

Az egyetemisták — a jövő még el nem kényelmesedett értelmisége — mindig fontos bázisát alkották a progresszionak. Mégis, a neves versénekes is falusi kultúrházakban énekli szívesebben legjobb költőink politikus verseit. Az önkontroll nélküli egyetemisták, magukat már nagyon késznek vélve alig hajlandók őt végighallgatni. És a dzsesszt se. És az egyetemi órákat. És semmit. Öntudatunk virul közben az elidegenedés és a többi válságra mutató jel burjánzik tovább.

B. KISS